

M O R P H O S I S

Jenni Holma

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Muotoilu- ja taideinstituutti
Viestinnän koulutusohjelma
Valokuvauksen pääaine
Opinnäytetyö AMK
Kevät 2014
Jenni Holma

*"So successful has been the camera's role
in beautifying the world
that photographs,
rather than the world,
have become the standard of the beautiful."*

Susan Sontag

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyöni Morphosis on tutkielma ihmisen pyrkimyksestä itsensä kehittämiseen ja muokkaamiseen hallussaan olevin ulkoisin keinoin. Aitouden ja keinotekoisuuden rajat hämärtyvät ja kysymykset ulkoisen ja sisäisen minän kohtaamisesta tai erkaantumisesta ovat vahvasti läsnä. Työni kuvallinen osio on yhdeksän parillisen muotokuvan sarja jonka lopullinen esitysmuoto on näyttely ja pieni kuvakirjanen. Kirjallisessa osiossa käyn läpi omaa kiinnostustani aiheeseen, kuvallisia ratkaisujani ja teorioita, jotka ovat avanneet minulle omaa ajatteluaani. Keskeiseksi teemaksi muodostuu sukupuolen ja esineellistämisen tarkastelu valokuvan kontekstissa.

ABSTRACT

My Bachelor thesis *Morphosis* is a study of the common human behaviour where an individual changes form and shapes itself via external means. The boundaries between authenticity and artificiality become blurred and questions of identity, sexuality and the interior and exterior self are strongly present. The main product is a series of nine paired portraits represented in an exhibition and as a small booklet. In the written part of the thesis I process my own interest with the topic, the visual decisions I've made and the theories that have affected my thinking. The central theme is focused on gender and objectification in the context of photography.

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ / ABSTRACT

1. JOHDANTO

2. POSTMODERNI IDENTITEETTI

- 2.1. Normaaliuden käsite
- 2.2. Valtarakenteet
- 2.3. Sukupuolen performatiivisuus
- 2.4. Sosiaalinen media: itsen esittäminen

3. MUOTOKUVA

- 3.1. Roolit ja naamioituminen
- 3.2. Esineellistäminen valokuvassa
- 3.3. Before/After
- 3.4. Katsojan kokemus

4. PROSESSI

- 4.1. Lähtökohdat ja mielenkiinnonkohteet
- 4.2. Kuvaustilanteet

5. YHTEENVETO

Loppusanat ja johtopäätökset omasta tekemisestä

LÄHDELUETTELO

1. JOHDANTO

Jo lapsesta lähtien omaksumme erilaisia rooleja ja opimme katsomaan itseämme toisen silmin. Kun mietin oman identiteettini ja minäkäsitykseni muodostumista varhaislapsuudessa tulee mieleeni koulukuvaus – tämä vuosittain toistuva tilanne oli jännittävä hetki, jota väritti tietynlainen virallisuus. Koulukuva oli jotain erilaista kuin vanhempien nappaama kuva kotialbumiin. Kuvia vaihdeltiin ja vertailtiin kavereiden kanssa, kuvassa halusi olla parhaimmillaan. Jos kuva voi vahvistaa käsitystä itsestä, voiko se myös rikkoa sen?

Valokuvassa minulla on lyhyet, paria viikkoa aiemmin itse salaa saksimani hiukset ja ylläni mustaharmaa college-asu. *Näytän pojalta*. Muistan vieläkin kuinka häpeissäni olin saatuani tarhan vuosittaisen muotokuvan käteeni. 3-vuotiaana en juurikaan tiedostanut tai ajatellut ulkonäköäni, mutta kuvan nähdessäni olin nuoresta iästäni huolimatta nolostunut. En ollut satujen prinsessa, mutta en prinssikään, en tyttö enkä poika. Lapsen logiikalla en osannut samaistua kuvaan ollenkaan. Kuva muistui mieleeni kun pohdin sukupuoleen liittyviä varhaisia kokemuksia. Se toimii mielestäni selkeänä esimerkkinä valokuvallisten representaatioiden voimasta, niiden totuutta ja ehdottomuutta tavoittelevasta luonteesta. On kummallista katsoa omaa kuvaansa ja olla hahmottamatta siinä itseään. Onko totuus kuvassa vai siinä millainen sisäisesti kokee olevansa? Pari vuotta myöhemmin otetussa kuvassa olen jo selkeästi tytön näköinen, ja muistan olleeni tyytyväinen kuvaan, ymmärsin olevani siinä enemmän jotain sellaista, jota minun tyttönä oletetaan edustavan.

Viihdyn verkkareissa ja kiipeilen puissa, rakennan majoja, seikkailen metsässä. Maailman siistein tyyppi on kaverini Tero. Hän on villi ja kontrolloimaton, silmissäni vapaa. Vastakohta minulle, kiltiksi ja hyvin käyttäytyväksi opetetulle tytölle. Syntymäpäivälahjaksi toivon samanlaista autorataa kuin Terolla; saan jälleen uuden Barbie-nuken. Suurin osa roolimalleistani tulee pürretyistä, joissa samaistuin sankarillisiin, usein miespuolisiin hahmoihin. Ovat-han he paljon mielenkiintoisempia kuin sankarien pelastettavina toimivat, tylsät tytöt. Tarhas-sa kilpailemme siitä, kuka saa hiekkalaatikolla leikkiä poikahahmoja ja kuka joutuu tyytymään tyttörooliin.

Monet luontevilta tuntuneet asiat jaetaan väkinäisesti tyttö/poika -kategorioihin ja nämä kategoriat alkavat pikkuhiljaa määritellä lähes kaikkea toimintaa. Ala-asteelle mentäessä vaatimus tyttöyteen ja nättiyyteen korostuu. Lähes koko kaveripiirini koostuu enää tytöistä, sillä tytöt ja pojat eivät tässä iässä enää leiki keskenään. He toisinaan kertovat minulle miten ulkonäöltäni poikkeavana, lähes epäviehättävänä minua pitävät. Eivät koskaan ilkeästi, vaan ikään kuin hyvää tarkoittaen, ihmetellen. Olen luokan ”ruma tyttö”. En koskaan uskalla kertoa, että sanat sattuvat, vaan nielen ne häpeissäni. Ajatellen, että se miltä näytän on oma syyni. En ymmärrä miksi muut kokevat ulkoisen olemuksen niin tärkeäksi kun maailmassa on paljon jännittävämpiäkin juttuja.

Uppoudun kirjoihin ja fantasiamaailmoihin. 12-vuotiaana ryhdyn kokeilemaan erilaisia rooleja salaa kotona, pukeudun milloin tiikeriksi, milloin hemaisevaksi hempukaksi. Olen yllättynyt miten kivaa ja vapauttavaa se on, eikä kenenkään tarvitse edes tietää. Marssin kouluun edelleen verkkareissa ja kieltäydyn kun äiti ehdottaa ripsiväriä koulun luokkajuhliin.

Ehkä sen takia, että en nuorena kyennyt ymmärtämään tai prosessoimaan kohtaamaani tiukkaa jakoa tyttöjen ja poikien maailmaan tai kritiikkiä ulkonäköäni kohtaan olen aikuisena päättänyt käyttämään näitä hämmennyksen tunteita inspiraation lähteenä erässä valokuvatöissäni. Morphosis-sarjan idea lähti liikkeelle ajatuksesta tutkia ennakkoluuloja sekä normaaliuden ja hyväksyttävyyden rajoja roolien sekä ulkoisen presentaation kautta. Tietyt normit ja määritteet, joita sekä miehille että naisille asetetaan, vaikuttavat meihin hyvin konkreettisella tavalla. Tavoitteeni on käsitellä näitä kahtiajakoja ja asetelmia, mutta päästä myös mustavalkoisen mies/nainen -kategorisoinnin tuolle puolen.

Tekstiosuuteni on jaoteltu niin, että ensin perehdyn aiheittani sivuaviin sosiologisiin teorioihin normeista, valtasuhteista ja sukupuolesta. Sen jälkeen käsitelen muotokuvaamisen ja esineellistämisen ongelmaa sivuten myös omia ratkaisujani ja lopuksi läpikäyn vielä nopeasti omaa prosessiani ja valokuvaan liittyvää ajattelua. Kuvalliseen osioon olen valinnut kuvattaviksi henkilöitä, jotka pyrkivät korostamaan erityisesti feminiinisiksi ja naiselliseksi mielletäviä piirteitä itsessään.

3 ja 5 v. Omien lapsuuskuvieni vertailu ja kiinnostus niiden välillä tapahtuvasta muutoksesta edesauttoi minua päättämään tutkimukseni omaiseen before/after -kuvausmetodiin.

2. POSTMODERNI IDENTITEETTI

Me ihmiset olemme aika hassuja. Tykkäämme ryhmitellä ja laittaa kansatoverimme nenäkään: liberaalit vastaan konservatiivit, köyhät vastaan rikkaat, vanhat vastaan nuoret. Usein kuitenkin onnistumme unohtamaan sen, että huolimatta näistä päivänselvistä eroista olemme kaikki edelleen sitä mitä aina ennenkin – hassuja ihmisiä. Tässä kappaleessa tutustun tarkemmin postmodernin ihmiskuvan ongelmaan ja siihen miten nykyidentiteettimme on sirpaloitunut useaan eri lähteeseen.

Voisi sanoa, että elämme postmodernia aikakautta, mutta postmodernismi ei niinkään edusta mitään uutta aikaa vaan kyse on pikemminkin modernismin pohdiskelusta, uudenlaisesta modernia koskevasta tietoisuudesta. Postmodernismi on alun perin teollistuneen yhteiskunnan muutoksesta alkunsa saanut taiteen ja filosofian suuntaus. Postmoderniin elämäntapaan kuuluu olennaisesti kuluttaminen ja modernien viestintävälineiden käyttö, erilaisten merkitysten kuten viihteen ja taiteen sekoittuminen, kulttuurin kansainvälistyminen ja sirpaloituminen. Syvälliseen, todelliseen, aitoon ja perimmäiseen ei enää uskota vaan syvällisyys on korvattu pinnalla. Wikipedian määritelmän mukaan postmodernismia voisi kutsua epäilyksen projektiksi, jossa kyseenalaistetaan monia länsimaisen ajattelun keskeisiä käsitteitä kuten historia, totuus, todellisuus, tieto, ihmisyyt ja humanismi. Koska kaikki on tulkintaa ei ole olemassa yhtä ainuttakaan totuutta; ainut maailma, joka on olemassa, on erojen maailma. (*Wikipedia: Postmodernismi, 2013*)

Mikko Saastamoinen on tutkinut minuuden, identiteetin ja yhteisön toimintaa sosiaalipsykologian ja sosiologian kautta. ”Globalisaatio ja massamedian leviäminen ovat lisänneet huomattavasti ihmisten tietoutta ympäristöstään ja tämä on asettanut myös kysymyksen itsestä tai minuudesta uuteen valoon. Länsimaiselle minuuskäsitykselle ominaista on uskomus siitä, että minuus on kätkettynä jokaisen sisälle, niin ettei sen olemusta voida suoraan havaita ulkoisesta käyttäytymisestäämme, fyysisestä olemuksestamme tai erilaisista julkisista sosiaalisista rooleista joita meillä on. Ongelmaksi muodostuukin mahdollinen tarkoituksellinen tai tiedostamaton ristiriita ulkoisen esiintymisemme ja todellisen sisimpämme välillä. Tähän ajattelutapaan liittyy vahvasti kehoitus etsiä ja tutkia omaa sisintään löytääkseen oman minuutensa todellisen luonteen tai olemuksen. Sen juuria voidaan jäljittää kristinuskon ajatukseen sielusta, joka on toiminut esikuvana sisäisen minuuden näkemykselle. Sosiaalitieteessä on kuitenkin kyseenalaistettu koko ajatus aidosta minuudesta, joka olisi piilossa jossain ja voitaisiin paljastaa ja sen sijaan on haluttu keskittyä siihen miten itseyttä esitetään ja rakennetaan vuorovaikutuksessa. Kirjallisuudessa käytetään termejä identiteetti, minä, minuus ja subjekti melkein pä toistensa synonyymeinä. Psykologisissa teorioissa identiteetti nähdään koko elämän kehittyvänä asiana, mutta toisaalta suhteellisen pysyvänä ja sisäisenä kokemuksena. Sosiologiassa puolestaan korostetaan yksilöllisen identiteetin synnyssä olevan läsnä niin vanhemmat, muut ihmiset, kulttuuri ja yhteiskunnan eri instituutiot. Identiteetin voi käsittää tasapainotte-

luprosessina, jossa täytyy sopeutua tilanteen vaatimusten ja vaihtelevien elämäkokemusten mukaan.” (Saastamoinen, 2001)

Kenneth Gergen on puolestaan käsitellyt postmodernin identiteetin ongelmaa. ”Postmodernin ihmisen tietoisuus on menettänyt uskonsa traditionaalisille kulttuureille päivänselviin asioihin, kuten autenttisuuteen, vilpittömyyteen, pysyvään ryhmään samaistumiseen, sitoutumiseen, omiin tunteisiinsa ja hallitusten johtajuuteen. Näiden tilalle on taas tullut identiteettejä, jotka voidaan pyyhkiä pois ja kirjoittaa uudelleen alati vaihtuvassa sosiaaliverkostossa. Tällainen identiteettien pluraalisuus voi saada ihmisen tuntemaan olonsa yksinäiseksi, eikä yhtenäistä minän kokemusta välttämättä synny kuten aikaisemmin.” Johdonmukaisen ja yhteisen minäkäsityksen sijaan länsimainen yhteiskunta toimii erilaisten, vaihtuvien roolien tasolla. Ajatus identiteetin tai minuuden jatkuvasta esittämisestä tuntuu mielestäni jossain määrin järkeenkäyvältä. Kaikki ihmiset joutuvat päivittäin esiintymään ja näyttämään eri rooleja: koulussa olemme opiskelijoita, kotona kumppaneita, vanhemmille olemme aina lapsia ja internetissä voimme olla lähes keitä tahansa. Postmodernin ajan identiteettiä leimaa sen epäjatkuvuus ja hajanaisuus. Leikkaamme ja liimaamme itsellemme identiteetin osia esimerkiksi kulutustuotteiden ja niiden markkinointiin liittyvien elämäntapojen tarjonnasta, mutta myös ammattiroleistamme tai harrastuksistamme. Gergen käyttää *sosiaalisen saturaaation* termiä viitattaessaan edellä mainittuun ilmiöön, jossa sulatamme yhä useampia osittaisia identiteettejä toisiinsa pärjätäksemme maailmassa, joka pommittaa meitä tauotta muutoksella, tekniikan kehityksellä, sosiaalisten suhteiden ja loputtomien mahdollisuuksien tulvalla. (Gergen, 1991) Tämänkaltaista kulttuurista ilmapiiriä vahvistaa vielä ennestään esimerkiksi Woody Allenin elokuvistakin tuttu itsetutkiskelulla pelaava dialogi, yhteen sekoittuneet taidegenret ja lukemattomat pop-kulttuurista haetut esimerkit. Ihmissuhteet, niiden merkitys ja suhteiden kesto ovat olennaisesti kulttuurissamme muuttuneet.

Anthony Giddens on todennut, että tunteaksemme itsemme ehjäksi tulee identiteetin työstämisestä jatkuva reflektiivinen projekti, johon kuuluu toistuva itsetutkiskelu ja johdonmukaisen elämäntarinan ylläpitäminen. Olen huomannut, että etenkin nuoremmilla sukupolvilla on jatkuva tarve määritellä itsensä uudestaan, ymmärtää keitä he ovat juuri *tänään ja tällä hetkellä*. Jos oletamme, että meillä jokaisella on sisäinen, muuttumaton minä, tulee siihen käsiksi pääsemisestä ja sen ymmärtämisestä myös taas uusi, *lifestyle*-henkinen projekti. Viime vuosina uskonnoista irtisanoutuva, mielen ja kehon yhtenäisyyttä korostava henkisyys on ollut valloilla. Itsetuntemuksesta voi tulla ongelmallinen tai jopa saavuttamaton asia johon liittyy aina johdonmukaisesti itsetutkiskelun mahdollisuus. Giddensin mukaan vaarana on esimerkiksi se, että kun ihmisten toiminta suuntautuu kohti omaa itseä alkaa ihmisten välinen, interpersonaalinen alue murentumaan tai kaikki elämän ongelmat muodostuvat lähtökohtaisesti yksilötason ongelmiksi. (Giddens, 1991) Pohdinkin onko länsimaisesta kulttuuristamme tulossa vieläkin individualistisempi ja narsistisempi vaikka verhoammekin sen laajenevaksi hyvinvoinniksi ja itseymmärrykseksi?

Ane / Pepper Sparkles

Ane on ensimmäinen projektiini kuvaamani henkilö. Hän on ulkomailta Suomeen muuttanut vintage-harrastaja, toiselta identiteetiltään burleskitanssija Pepper Sparkles. Sovimme, että kuvaamme Anen ensin hänen Mata Hari -burleskiasussaan ja sitten suoraan suihkusta tulleen. Ane rakastaa naamioitumista, juhliin laittautumista ja hahmon kehittämistä. Hän on kiinnostunut ideastani ja innoissaan mahdollisuudestaan näyttää, mitä burleski-kuorrutusten alta löytyy. Vaikka burleski on pohjimmiltaan monimuotoisen naiseuden ylistämistä, on myös sen maailmassa viime aikoina alkanut vallita tietynlainen ulkonäkönormisto: luonnollisuus, jos koristeellisen burleskin yhteydessä voi tätä termiä edes käyttää, ei enää riitä vaan yhä useammat turvautuvat esimerkiksi kauneusleikkauksiin.

On pakko myöntää, että burleski-asussaan Ane on kuin tuulahdus historiaa: erikoiset, lähes viktoriaaniset kasvopiirteet tekevät hänestä varmasti unohtumattoman esiintyjän.

2.1. NORMAALIUDEN KÄSITE

”For animals, the entire universe has been neatly divided into things to (a) mate with, (b) eat, (c) run away from, and (d) rocks.” (Pratchett, 1987)

Olen pitkään tunnistanut ristiriidan itsessäni. Kaipaen vapautta, puhdasta kokemusta ja ennakkoluulotonta maailmaa, vierastan lokerointia ja asioiden luokittelua. Intuitiivisena ihmisenä haluaisin kyetä luottamaan omiin impulsseihini ja tietynlaiseen epäjärjestyksen, *kaottisuuden*, kauneuteen ja oikeuteen. Todellisuudessa huomaan silti kokevani jatkuvaa tarvetta rajata ja määritellä tekemisiäni. Tämä sisäinen pyrkimys funktionaalisuuteen näkyy mielestäni selkeästi myös kuvallisesta maailmastani; karsin lähes pakonomaisesti pois kaiken epäolennaisen kunnes jäljelle jää vain hyvin järjestäytyneet, lähes epätodellisen muokattu ja minimalistinen versio todellisuudesta.

Puhuttu ja kirjoitettu kieli on eräs voimakkaimmista keinoista vaikuttaa sillä se jäsentää ja muokkaa kokemusmaailmaamme sekä ylläpitää asenteita ja oletuksiamme. Kieli liittyy olennaisesti tarpeeseemme kategorisoida maailmaa käsitteiden ja luokittelun kautta – kieli on juurikin se väline, johon turvaudumme, kun ryhmittelemme asioita ja käsitteitä eri luokkiin niistä löytyvien yhtäläisyyksien perusteella. Koska jaottelu aliryhmiin erilaisten yhteisten ominaisuuksien perusteella on niin luontevaa ihmisille koen tärkeäksi pyrkiä ymmärtämään ja tuomaan esille mahdollisia syitä sen taustalla. Erityisesti olen kiinnostunut rajanvedosta normaaliuden ja epänormaaliuden välillä keskittyen sukupuoleen ja ruumiillisuuteen.

”To say something is to do something.”

J.L. Austin esitteli teorian puheen ja sanojen performatiivisuudesta teoksessa *How To Do Things With Words*. Hänen mukaansa puhe on konkreettista tekemistä ja sillä on seurauksia. Tietyt ilmaisut saavat aikaan ehdottoman tilan pelkän asian kuvailemisen sijaan, tästä selkein esimerkki on vaikkapa alttarilla lausuttu ”tahdon” ja papin ”julistan teidät aviomieheksi ja -vaimoksi”. Austin nimittää näitä performatiivisiksi lauseiksi, eli lauseiksi, joilla ei pelkästään sanota jotain, vaan myös tehdään asioita. Kieli ei ole pelkkä koodi vaan sen luonne on synnynnäisesti toiminnallista. Kaikki käyttämämme sanat ovat syvästi juurtuneet sosiaaliin ja kulttuuriin merkityksiin ja näitä määrittellään sosiaalisesti hyväksytyjen tarkoitusten kautta. Sanat itsessään eivät voi olla totta tai valhetta vaan ainoastaan kontekstinsa kautta ne saavat merkityksen. (Austin, 1975)

Normit Nurin -sivuston mukaan normit ovat ”oletuksia siitä, minkälaisia ihmiset ovat ja minkälaisia heidän tulisi olla. Ne ovat ääneen lausumattomia sääntöjä jotka säätelevät sitä ketkä tulevat nähdyiksi, ketkä pääsevät ääneen, ketkä kuuluvat mukaan ja ketkä jäävät ulkopuolelle. Mitä vahvempi normi on, sitä hankalampi sitä on tehdä näkyväksi – yleensä normi tiedostetaan vasta silloin kun sitä rikotaan. Normit säätelevät esimerkiksi käsityksiä sukupuolesta, seksuaalisuudesta, uskonnosta, vammattomuudesta, ihonväristä, kielestä tai toimeentulosta ja niihin liittyy arvojärjestys, joka määrää, mitä ryhmää arvostetaan enemmän kuin toista. Normikriittisyys purkaa valtarakenteita, kyseenalaistaa asioita ja antaa mahdollisuuden todelliselle yhdenvertaisuudelle.”

Itse sopeudun moniin yhteiskunnan normeihin mikä johtaa siihen, että en joudu aktiivisesti miettimään tai perustelemaan omia synnynnäisiä piirteitäni tai ominaisuuksiani; istun näennäisen mallikkaasti heteronormatiiviseen länsimaisen naisen malliin. Joudumme kuitenkin kaikki kohtaamaan tilanteita, joissa meistä oletetaan jotain sen perusteella, että kuulomme johonkin ryhmään. Olen usein paininut omien arvojeni ja todellisen toimintani kanssa. Ihanneminäni kamppailee solidaarisuuden nimessä kaikenlaisia luokittelevia arvojärjestyksiä vastaan, mutta käytännön toimijaminäni joutuu aina toisinaan kohtaamaan tilanteita, joissa on päätyntynyt nokikkain omien ennakkoluulojensa kanssa. Tosielämän ristiriidat, lokeroinnit ja ennakkoluulot ovat olleet itseäni kiinnostava ilmiö jo pidempään. Keväällä 2013 olin kuvassa Sateenkaarimessussa jossa tapasin kaksi nuorehkoa naista. Naisia myöhemmin haastatelllessani ja valokuvatessani kävi ilmi, että heidän kokemusmaailmansa mukaan he eivät pansksuaaleina kristittyinä löytäneet omaa paikkaansa oikein mistään – kirkon fundamentalistinen puoli tuomitsi heidän seksuaalisuutensa kun taas oma urbaani kaveripiiri kristillisen identiteetin ja täten vanhoillisen arvomaailman tukemisen. Toisistaan tytöt olivat löytäneet ymmärtävän ja sallivan sielunsisaren, ja myöhemmin kuulinkin heidän päätyneen seurustelemaan keskenään. Jäin kuitenkin pohtimaan *panseksuaalisuutta*. The Ethical Slut -kirjan mukaan pansksuaalin seksuaalinen mielenkiinto sisällyttää kaikki mahdolliset olemisen muodot, mikä ei tosin tarkoita, että hän tuntisi automaattisesti vetoa keneen tahansa. Selkeästi ilmaistuna ”pansksuaali voi kuitenkin tuntea fyysistä vetoa niin *mieheen, naiseen, heteroon, homoon, lesboon, bi-seksuaaliin, transsukupuoliseen, queer-ihmiseen, vanhaan, nuoreen, vammaiseen, intersukupuoliseen, transgenderistiin, neutriin, androgyyniin* tai vaikka *genderblendaajaan*”. Kaikki nämä termit antavat meille toki työkalun tarkastella niin ympäröivää maailmaa kuin identifioida itseämme tiettyyn ryhmään, mutta onko ainut tapa rikkoa heteronormatiivisuutta uusien, rajaavien kategorisointien kehittäminen? Oma käsitykseni seksuaalisuudesta ja sukupuolesta on avoin siinä mielessä, että koen sen olevan vaihtelevaa ja liikkuvaa sen sijaan, että se olisi pysyvään, muuttumattomaan identiteettiin sidottua – jollei siitä väkisin sellaista tehdä. Tällä viitataan esimerkiksi siihen, että myös ns. queer-yhteisöissä saattaa vallita samanhenkinen normatiivisuus kuin heteroyhteisöissä. Kuulin tuttavaltani naisesta, joka oli koko ikänsä elänyt lesbo-identiteetin alla ja noin nelikymppisenä rakastunutkin mieheen ja mennyt tämän kanssa naimisiin. Entinen yhteisö ja kaveripiiri sulki hänet ulkopuolelleen, hän oli ”pettänyt heidät”, huijannut heitä identiteettinsä todellisesta olemuksesta.

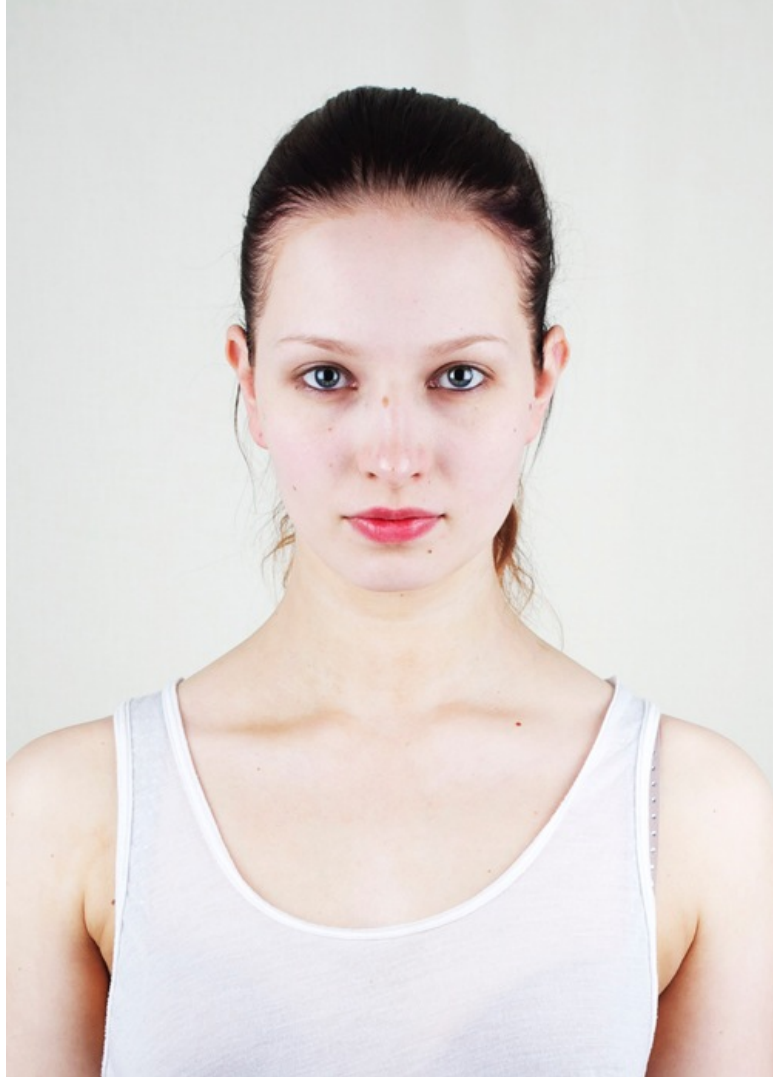
Tämä kertoo mielestäni selkeästi ihmisen syvästä tarpeesta asioiden prosessoimiseen niiden lokeroimisen kautta, oli ympäröivä yhteisö sitten minkälainen tahansa. Sukupuolisuuden ymmärtäminen on mielenkiintoinen tutkimuksen aihe, mutta itse suhtaudun siihen hyvin mutkattomalla tavalla – se mikä viehättää, viehättää. Sukupuoltaan ja seksuaalisuuttaan ei pitäisi kenenkään joutua selittelemään tai perustelemaan tullakseen yhteisönsä hyväksymäksi.

Yleisten valtavirtanormien vastaiseen ryhmään kuulumisen ei ole automaattisesti negatiivinen kokemus, ja opinnäytetyöni kuvallisessa osiossa olen pyrkinyt tuomaan esille myös tätä puolta. Erilaiset alakulttuurit ja yhteisöt luovat jäsenilleen turvaa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Alakulttuuri muodostuu joukosta ihmisiä, joita yhdistää jokin tietty asia kuten vaatetus, musiikki tai joku muu kiinnostuksen kohde. Heillä on tunnusomaisia piirteitä, tapoja ja aatteita, jotka erottavat heidät laajemmasta yhteisöstä. Ensisijaisesti kuvaamani henkilöt ovat kiinnostaneet minua juuri siksi, että olen hahmottanut heissä tietynlaisen erilaisuuden ja toiseuden suhteessa muihin, norminmukaisiin yhteisön edustajiin. Tämä ”toiseus” on jo itsessään kiehtova käsite, jota avaan tämän tekstin puitteissa ainoastaan seuraavan lainauksen verran. Kuten Beauvoir on todennut, naisesta on aina puhuttu niin sanottuna toisena sukupuolena, puutteena, negaationa ja vastakohtana vallankäytössä vakiintuneelle normille, miehelle.

”The native travelling abroad is shocked to find himself in turn regarded as a ‘stranger’ by the natives of neighbouring countries. As a matter of fact, wars, festivals, trading, treaties, and contests among tribes, nations, and classes tend to deprive the concept Other of its absolute sense and to make manifest its relativity; willy-nilly, individuals and groups are forced to realize the reciprocity of their relations. How is it, then, that this reciprocity has not been recognised between the sexes, that one of the contrasting terms is set up as the sole essential, denying any relativity in regard to its correlative and defining the latter as pure otherness? No subject will readily volunteer to become the object, the inessential; it is not the Other who, in defining himself as the Other, establishes the One. The Other is posed as such by the One in defining himself as the One. But if the Other is not to regain the status of being the One, he must be submissive enough to accept this alien point of view.” (Beauvoir, 1949)

Pauliina Laasanen on Pro Gradu -tutkielmassaan selvittänyt normaaliuden historiaa. ”Normaaliuden ja sen rinnalla myös erilaisuuden käsitteen määrittely on muuttunut paljon eri vuosikymmeninä. Historiallisesti erilaisuuden käsite ja sen määrittely on kietoutunut mm. filosofiaan ja uskonnollisiin käsityksiin sekä sosiaalisiin tekijöihin. Vasta 1800-luvulla normaali alkoi tarkoittaa tavallista ja tyyppillistä. Sodan jälkeisellä ajalla, 1950–60-luvulla, erilaisuus määriteltiin ensisijaisesti lääketieteellisestä näkökulmasta. 1980-luvulla taas alettiin nähdä, että erilaisuus ja normaalista poikkeaminen syntyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutus muiden kanssa synnyttää odotuksia, antaa palautetta ja muodostaa asenteita, jotka mahdollisesti lisäävät henkilön tunnetta omasta erilaisuudestaan. Kautta aikain on kuitenkin ollut selvää, että erilaisuuden raja on liukuva ja sopimuksenvarainen. Normaaliuden ja epänormaaliuden määrittely oli ja on edelleen vallankäytön väline.” (Laasanen, 2013)

Rita / Miss Globe Finland

”Miten kaunis!” on ensimmäinen ajatukseni kun Rita astelee ovesta sisään. En kehtaa sanoa hänelle, että hän varmaan kuulee kehuja ulkonäöstään usein. Ärsyynnyn itseeni, sillä haluan nähdä kauneutta myös muualla kuin klassisissa, symmetrisissä kasvonpiirteissä – en halua ennestään tukea kulttuuria, jossa kauneuden määritelmä on rajattu kapealle osa-alueelle, joka käsittää lähinnä trimmatun lihallisuuden ja mahdollisimman suurta enemmistöä viehättävät kasvonpiirteet. Vierastan ajatusta missikisoista ja pohdin miten onnistuisin diplomaattisesti tiedustelemaan Ritan omaa näkemystä kauneudesta kisaamiseen.

Törmäsin Ritaan kotikaupunkini paikallislehdessä. 19-vuotiaana Rita voitti heti ensimmäiset kisansa ja nyt hänen tavoitteenaan on olla tuleva Miss Suomi. Misseys on aina ollut hänen haaveensa, ja hän kokee missimaailman edustavan paljon terveempää ja tasa-painoisempaa kauneuskäsitystä kuin esimerkiksi mallimaailman. Rita itse ei koe misseyden olevan missään kontrastissa hänen muille kiinnostuksenkohteilleen, mutta joskus muut ihmiset yllättyvät kun kuulevat hänen opiskelevan englanniksi korkeakoulussa, tekevän koulun ohella kolmea työtä ja puhuvan sujuvasti neljää kieltä. Rita mieltää missit hyvinolon ja kauneuden lähettiläiksi. Saan hänestä sen vaikutelman, että misseys ei ole hänelle rooli, vaan mahdollisuus unelmien täyttämiseen.

Kuvauksen päätyttyä jään pohtimaan. Päällepäin Rita varmastikin täyttää monet niistä ihanteeseen mielletyistä piirteistä, joita yhteisömme arvostaa – hän on nuori, menestyvä, kaunis, ahkera, mukava, sosiaalinen, urheilullinen, tasapainoinen oloinen ja fiksu. Ystäväni Mandi mainitsi kerran kuinka naisen oletetaan aina tasapainoilijan ohuen nuoran päällä – hän ei naiseudessaan saa olla harmaa hiiri, mutta ei myöskään överiiden puolelle menevä piirroshahmo. Tullakseen sosiaalisesti arvostetuksi on hänen koko elämänsä yhtä itsetarkkaileva ja varovaisuutta; toki hän voi olla välittämättä normeista, mutta tällöin hän riskeeraa joutuvansa huomaamattomaksi tai ylenkatsotuksi. Toisaalta hän taas voi olla liiankin tietoinen vallitsevista kauneusihanteista ja joutua tätä kautta naurunalaiseksi kuten esimerkiksi Johanna Tukiainen, joka tekee kaikkensa tullakseen huomatuksi, arvostetuksi ja rakastetuksi. Kaikki me haluamme tulla rakastetuiksi, mutta todellisuudessa olemme yhteiskuntakelposia vain hyvin ohuella ja pienellä nuoranpätkällä. Rita mainitsi, että häntä on kiusattu koko teini-ikänsä – onko hänen nuoralla tanssimisensa ollut siinä määrin onnistunutta, että se on herättänyt kateutta? On ahdistavaa tajuta kuinka paljon meitä kannustetaan kilpailemaan toisiamme vastaan.

2.2. VALTARAKENTEET

Sosiaalisina eläiminä olemme riippuvaisia toisilta saamastamme hyväksynnästä, arvostuksesta ja palautteesta. Tämä yksilön synnynnäinen perustarve on luonut vertailuun perustuvan tavan elää, joka on myötävaikuttanut siihen, että elämme ruumiin sekä katseen kulttuurissa. Olemme jatkuvasti nähtävillä ja opimme jo nuoresta iästä lähtien tarkkailemaan itseämme ja toisiamme. Tässä kappaleessa perehdyn siihen miksi valta on erityisen kiinnostunut ruumiista ja sen symbolisista merkityksistä. Käyn Michel Foucault'n teorioiden pohjalta lyhyesti läpi tapaa jolla kulttuuri määrittää ruumiillisuuttamme ja seksuaalisuuttamme.

Foucault'n mukaan ruumis on nimenomaan vallan leikkauspiste ja kohde, sen keskiö. Vallan eri tekniikoita sovelletaan muokkaamaan, kouluttamaan ja hallitsemaan ihmistä tekemällä hänen ruumiistaan kuuliaisen ja tuottavan. Teoksessaan *Tarkkailla ja rangaista* Foucault on kirjoittanut pakottamisen politiikasta, jonka ajatuksena on saattaa ruumis valtakoneiston tarkkailun alle. Ruumiin läpikotaisen hajottamisen ja sen uudelleen muovaamisen jälkeen yhteiskunnan jäsenistä tuotetaan valtion tavoitteisiin sopivia koneita; alistettuja, kuuliaisia ja hyödyllisiä ihmisiä. Kurinpidollisen vallan taktiikkana toimivat esimerkiksi ihmisten luokittelu, säännöt sekä ympäröivän yhteisön hyväksyntä ja hylkääminen. Tämänkaltaisen vallanpidon voi selkeimmin nähdä toistuvan kouluissamme, vankiloissamme ja armeijoissamme. Kategorisoimalla ihmisyyttä järjestetään ”todellisuutta” normaalin sekä epänormaalin käsitteisiin – se mikä jää näiden ulkopuolelle on järjestäytymätöntä ja vaarallista. (Foucault, 2011)

Biovallan käsitteellä Foucault viittaa valtaan järjestäytyneen ja hallitun yhteiskunnan taustalla ja vallan luomiin tekniikoihin, joiden kohteena on ruumis. Kurinpidolla viitataan yksittäisen ruumiin hallintatoimintoihin kun taas biovallassa on enemmänkin kyse massojen hallitsemisesta: sen kautta hallinnoidaan niin syntyviä, kuolevia, sairaita kuin terveitäkin. Biovalta määrittää, ymmärtää, moralisoi, kategorisoi ja luo kuuliaisia ruumiita. Sen harjoittajina toimivat ensisijaisesti isot instituutiot ja media. Biovallan käsite ulottuu juridisia lakeja ja määräyksiä syvemmälle sillä sen muotoja ovat myös arvot ja normit. Se ei toimi ylhäältä alaspäin vaan alhaalta ylöspäin - yksilöt mahdollistavat toiminnallaan ja toistamisellaan tämän järjestelmän ylläpidon. Foucault'n mukaan juuri biovalta on se kokonaisuus, joka tuottaa normin siitä mikä on ihmisille oikein ja luonnollista. Tämän biovallan synnyttämän ”oikean ja aidon” tiedon kautta muokataan ihmisten haluja ja käyttäytymismalleja määrittelemällä se mikä on normaalia ja epänormaalia. Monet meille luonnollisilta ja itsestään selviltä tuntuvat jaottelut kuten sairaas/terve eivät välttämättä olekaan anatomisia ja biologisia tosiasioita vaan meille ulkoapäin istutettuja ja juurrutettuja lääketieteen ja psykologian järjestelmien päättämiä jaotteluita. Ja niin luonnolliselta ja automaattiselta kuin termi ”seksuaalisuus” meistä tuntuukin ei sitä kuitenkaan käsitteenä ollut vielä olemassa ennen kuin se luotiin ja muotoiltiin vasta 1800-lu-

vulla. Modernissa länsimaisessa yhteiskunnassa ihmisten toimintaa ja seksuaalisuutta tarkkailaan ja säädellään siis hyvinkin selkeästi erilaisten järjestelmien avulla. (*Foucault, 2013*)

Genealogian mukaan mikään ei ole luonnollista tai alkuperäistä vaan asioita tutkitaan vain niiden historiallisen ja yhteiskunnallisen muodostumisen kautta. Foucault on sanonut, ettei ”asioiden takaa ole löydettävissä mitään ajatonta ja olemuksellista salaisuutta ja luonnollista tilaa, vaan salaisuus on pikemminkin se, ettei niillä ole olemusta tai niiden olemus on koottu mielivaltaisista ja toisilleen alun perin vieraista osista”. Genealogia ei siis ole teoriaa vallasta itsestään, vaan se pohtii vallan suhdetta ilmiöiden rakentumiseen ja niiden sosiaalisten aspektien muodostumiseen. Moraali, seksuaalisuus ja sukupuoli saavat aina tietyssä ajassa tietynlaiset määritelmät – miten järjestelmien säännöt synnyttävät näitä määritelmiä ja kuinka sattumanvaraiselle pohjalle ne milloinkin rakentuvat? (*Foucault, 2013*)

Joona / Momo

Olen seurannut Joonan elämää hänen bloginsa kautta jo pitkän tovin. Sukupuoliristiriidan kanssa kamppaileva nuori aikuinen on ottanut ensimmäiset askeleensa sukupuolen korjausprosessin kanssa. Jostain syystä juuri hän on koskettanut minua todella syvästi. Kuvatessani Joonaa aistin miten suuri ja tärkeä rooli onnistuneella, feminiinisen näköisellä kuvalla on hänen minäkäsitykselleen. Tunnen olevani vastuussa – myös tämä kokemus määrittää Joonan käsitystä naiseudestaan. Ehkä juuri tässä epävarmuudessa ja oman minän kohtaamisen pelossa pystyn samaistumaan Joonaan niin paljon. Minun silmissäni hän on aivan äärettömän kaunis, inhimillinen ja arvokas. Ehkä nämä ovat niitä tunteita, joita haluaisin pystyä osoittamaan myös itselleni?

Poikamoodissaan Joona on rennompi, hän ei tunnu huolehtivan enää niin paljon ulkonäöstään tai siitä millainen kuva kameralle välittyy. On raskasta kuvitella millaista on elää kun väärä sukupuoli on aina varjostamassa täyttä, omanlaista elämää. Joona kertoo minulle haaveilevansa nimensä vaihtamisesta Amandaksi.

Joona on brolita, biologiselta sukupuoleltaan oleva mies joka harrastaa Lolitaa. Sarjaani halusin kuitenkin kuvata hänet arkivaatteissaan. Joonan elämään oman lisätaakkansa tuo se, että hänen kristilliset vanhempansa tai pikkusiskonsa eivät hyväksy hänen sukupuoli-identiteettiään vaan käytännössä kieltäytyvät edes keskustelemasta asiasta – Joona joutuu aina vaihtamaan miesrooliin vieraillessaan kotona. Hän on valinnan edessä: perheessä säilytetty tyyneys vai oma onnellisuus. Helsinkiin muutto on tuonut onneksi vihdoin itsenäisen elämän. Joona kertoo miten mahtavalta tuntuu, kun naiseksi pukeutuessaan hän saa yhteiskunnan silmissä ”vapautuksen” iänikuisesta miesroolista.

2.3. SUKUPUOLEN PERFORMATIIVISUUS

Kuten jo johdannossa toin esille olen itse kokenut lapsuuteni sukupuolimallit hyvin rajoittavina. Lapselle rajoja ei luonnostaan ole vaan ne luodaan ainoastaan sosiaalisessa kontekstissa. Pieni lapsi sisälläni ei malta olla kysymättä miksi maailma on sellainen kuin se on. Mihin me tarvitsemme tätä kaikkea, tätä valtahierarkiaa? Miksi me olemme niin ahneita ja itsekeskeisiä, miksi me uskomme vain omaan totuuteemme ja jyräämme muunmieliset alta pois? Pystyn samaistumaan hyvin lapsen aitoon ihmettelyyn – ovathan lapset usein pelottavan tarkkanäköisiä ja näkevät sellaisia asioita, joita me aikuiset emme tulisi ajatelleeksikaan saati kyseenalaistaneeksi.

Feminismin perinteessä on jo pitkään tiedostettu, että sukupuoleksi tuleminen on paitsi hiljaisen pakon myös normatiivisen, väkivaltaisen vallankäytön seurausta. Kasvatuksen ja ympäristön vaikutus naiseuden ja mieheyden malleihin on äärimmäistä ja rajaavaa. Ainakin omalta osaltani miellän näiden vaikutuksen ulottuvan sukupuolisia teemoja laajempiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja ongelmiin. Koska olemme kasvaneet kiinni näihin normeihin ja elämän ”perustotuuksiin” emme osaa edes mieltää niiden olemassaoloa, saati niiden ongelmallisuutta. Emme toki voi koskaan elää *tyhjiössä*, jossa yhteiskunnallisia ja ristiriitaisia rakenteita ei muodostuisi, mutta olen ehdottomasti sitä mieltä, että näihin rakenteisiin tulee kiinnittää analyttistä huomiota sen sijaan, että ne vain hyväksyttäisiin tai sivuutettaisiin sellaisenaan. Pyysin Joonaa kertomaan omista ajatuksistaan minuuteen ja sukupuoliristiriitaansa liittyen.

”Pystyn kokemaan itseni ”aitona” poikamoodissakin, ehkä jopa enemmän kuin naisena. Biologinen mieheys on kuitenkin se perustila, johon olen syntynyt ja johon olen pakostakin tottunut. Naisena alan enemmän kontrolloimaan itseäni ja olemistani, jolloin aitous vähenee ja roolimaisuus kasvaa. Syynä kontrollointiin ja itsetarkkailuun on se, että haluaisin sosiaalisessa kontekstissa tulla pidetyksi naisena, ja koen sen onnistuvan parhaiten muokkaamalla olemistani hieman naisellisempaan suuntaan. Vaikka se voi tuntua tässä vaiheessa roolimaiselta, toivon, että se jossain vaiheessa normalisoituu osaksi minua niin, että sekin alkaa tuntua ”aidolta”. On mielenkiintoista pohtia, mitä ”omana itsenä” oleminen loppujen lopuksi on. Voisiko todellinen ”oma itse” olla kuitenkin esimerkiksi sellainen, joka on pitkään ollut jossain syvällä minussa, kenties vain ajatuksen tasolla, mutten ole uskaltanut tai pystynyt antamaan sille tilaa käytöksessäni? Siinä tapauksessa esimerkiksi naisena osoittamani naisellisempi käyttäytyminen olisi sittenkin ”omaa itseäni”, vaikka se ei siinä tilanteessa tuntuisikaan siltä: biologisen mieheyteni testosterooneineen tuottaa väkisinikin tunteen, että naisellisempi olemisen tapa on jonkinlaista roolin vetämistä

”luonnolliseen tilaan” verrattuna. Mutta entäpä jos tuo halu olla nainen onkin todellinen ”oma itseni”, joka vain on kahlittuna ja yrittää päästä vapaaksi, mutta tulee torjutuksi biologisen sukupuolen mekanismien vaikutuksesta. Niinhän monet ns. synnynnäisetkin transsukupuoliset naiset sanovat: he eivät koe olevansa ”omia itsejään” siinä mieskehossa, jossa ovat. Toisaalta tuntuu absurdilta ajatella, että ”oma itse” ei linkittyisikään siihen kehollisuuteen, jota henkilö sanomahetkellä edustaa. Mitä muutakaan senhetkinen keho olisi kuin ”omaa itseä”, olkoonkin, että se on henkilön kokemuksen mukaan väärä? Ei se kuitenkaan kenenkään muunkaan keho ole kuin kyseisen henkilön itsensä. Kysymys ”omasta itsestä” on mielestäni hyvin monimutkainen.” (Joonas, 2014)

Jään miettimään olisiko Joonan elämä sosiaalisessa kontekstissa helpompaa jos hän saisi toteuttaa itseään vapaasti ilman yhteiskunnan asettamaa tarvetta selkeään jakoon ja joko naisen tai miehen roolin toteuttamiseen. Kulttuurimme ei edelleenkään halua hyväksyä niin kutsuttuja risteymiä tai sekamuotoisia olemisen tapoja. Transseksuaali hyväksytään helpommin jos hän lopullisesti toteuttaa sukupuolen korjauksen leikkauksineen ja hormoneineen eli täten ”valitsee puolensa”. Henkilö, joka osoittaa samaan aikaan sekä mieheyden että naiseuden merkkejä on länsimaisessa, rajoittuneen sukupuolisidonnaisessa kulttuurissamme tabu. Tätä tabua on kuitenkin ryhdytty toistuvasti ja näkyvästi rikkomaan, joten uskon sen normalisoituvan tulevien vuosien aikana. Judith Butlerin mukaan jako miehiin ja naisiin on vaivannäön tulos ja on olennaista ymmärtää, että asiat voisivat olla myös toisin, ihmisiä ei ole pakko jakaa tähän kaksitahoiseen järjestelmään. Butler ei usko alkuperäisen, luonnollisen ydinsukupuolen olemassaoloon ollenkaan.

Teoksessaan *Hankala sukupuoli* hän haastaa 1960-luvulta 1990-luvulle asti angloamerikkalaisessa feministisessä teoriassa vallinneen jaon biologiseen (sex) ja sosiaaliseen (gender) sukupuoleen. Sex/gender -erottelun mukaan biologinen sukupuoli on sukupuolen annettu ja sosiaalisista kytköksistä vapaa osa ja sosiaalinen sukupuoli sukupuolen kulttuurinen ja opittu osa. Butler pyrkii kumoamaan tämän vallalla olevan jaon, sillä erottelusta juontuva roolikeskustelu olettaa taustalla hämmöttäväksi biologisen sukupuolen, jonka Butler haluaa kiistää kokonaan. Hänen mukaansa sukupuoli ja seksuaalisuus muodostuvat teoissa ja kielessä yhteiskunnan ja kulttuurin voimakkaasti muovaamina – sukupuoli ei siis vain ole olemassa itsessään vaan se ilmiönä tehdään. Sitä voidaan suorittaa toistamalla tuttuja eleitä, jotka ovat matkittavissa ja jäljiteltävissä kulttuurimme totunnaisten sääntöjärjestelmien kautta – *se, että käytän mekkoa ei johdu siitä, että olen nainen, vaan käyttämällä mekkoa esitetään naista.* Sukupuoli ei Butlerin mukaan ole kuitenkaan mitään, minkä voisi vain valita tai vaihtaa muuttamalla käytöstä tai vaatteita – se ei ole pinnallinen ja teatraalinen esitys vaan sosiaalista todellisuutta. Sitä ei voi verrata rooliin, sillä rooli edellyttäisi esityksen alla tai takana piilevän todemman olemuksen olemassaoloa. (Butler, 1990)

Hankalassa Sukupuolessa Butler ei aseta naiseutta lähtökohdakseen, vaan kysyy, miten sukupuoli on rakentunut näyttämään niin itsestään selvän luonnolliselta. Toimiessaan näin hän on ottanut etäisyyttä naiseuden kokemukseen poliittisen toiminnan ja feminismin lähtökohtana. Olen samaa mieltä hänen kanssaan – miksi turhaan rajata feminismi sellaiselle pohjalle, joka alkujaan perustuu institutionalisoidulle ja sukupuolinormitetulle valtarakennelmalle? Käsite ”nainen” näyttäytyy Butlerille suhteellisenä ja poissulkevana käsitteenä, se rajaa normista poikkeavat sukupuolen muodot marginaaliin. *Heteroseksuaalinen matriisi* on Butlerin kehittämä termi heteronormatiivisesta ajatusmallista. Käytännössä se laittaa eri sukupuolen ja seksuaalisuuden muodot järjestykseen sen mukaan, miten ”onnistuneesti ne myötäilevät totuttua käsitystä ihmisyydestä, käyttäytymisestä ja ruumiillisuudesta”. ”Naisten naisellisuus ja miesten miehekkyyks ja näiden heteroseksuaalinen halu toisiinsa on kulttuurissamme luonnollistettu ja ensisijaistettu siinä määrin, että ne, jotka eivät onnistu esittämään sukupuolta ja seksuaalista halua normin mukaisella tavalla jäävät vaille sosiaalista tunnustusta ja joutuvat ajetuiksi kaappiin.” (*Butler, 1991*)

Feminismin tavoitteena tulisi Butlerin mukaan olla solidaarisuuden ja hyväksynnän ulottaminen myös niihin ruumiisiin, joita nykyään pidetään valtavirrasta poikkeavina tai nykynormeihin sopimattomina. Heteronormatiivisuus ei koskaan pysty toteutumaan täydellisesti, ja näin ollen sen ihannoiti väistämättä johtaa tahattomiin epäonnistumisiin. Kaksijakoiseen järjestelmään sopimattomat ja heteronormatiivisuudesta poikkeavat yksilöt, ja heidän kokemuksensa rajojen rikkomisesta ja sukupuolten välillä liikkumisesta, ovat myös perusta sukupuolta purkavalle teorialle. Sukupuoliset identiteetit ja erilaiset seksuaalisuuden ilmentymät ovat viimein tulleet näkyväksi myös murroksen keskellä olevassa vallitsevassa kulttuurissa, jota Butlerkin teoksessaan käsittelee. Butler kirjoittaakin, että hänen mielestään sukupuolia on täsmälleen yhtä monta, kuin on eri sukupuoliin identifioituvaa ihmistä. (*Butler, 1991*)

En ole koskaan ymmärtänyt sotaa sukupuolten välillä. Tämä sota on tuntunut vallinneen läpi koko historiamme. Sillä on varmasti syvät juurensa vallassa, seksuaalisuudessa ja turhautumisessa, mutta tämän vuoksi on vain entistä tärkeämpää, että jokainen pohtisi asiaa myös loogisella, analyttisellä tasolla. Emme voi missään nimessä alistaa muita siksi, että meistä sattuu tuntumaan siltä. Tai siksi, että meistä ei tunnu miltään.

Tony / Jenni

Astun itä-helsinkiläisen asunnon eteiseen ja siirryn rappukäytävän betoniharmaudesta vaaleanpunaiseen, Kittylandiaksi nimettyyn hattarapilveen. Televisiossa talviolympialaiset pyörivät äänekkäästi taustalla kun juomme kallista teetä pöydän ääressä pikkurillit ojossa. Jenni puhuu urheilusta. Tilanne tuntuu absurdilta, ja tajuan miten totunnaisen sukupuolinormatiivisesti asioita itsekin käsittelen: enhän minä osaa edes mieltää Lolitaa harrastamassa penkkiurheilua.

On hämmentävää ”tavata” sekä Jenni että Tony; kättelen samaa ihmistä uudelleen hänen kuoriuduttuaan ulos Lolita-mekostaan. Vain kuusi ihmistä on tavannut tähän mennessä molemmat, ja huomaan Tonyin olevan hieman kiusaantuneempi kuin Jennin, joka vielä hetki sitten hihitteli niin eläväisenä ja söpönä. On kuitenkin selvää, että hän on täsmälleen sama ihminen molemmissa olomuodoissaan.

Jo pienenä poikana naisten vaatteisiin salaa pukeutumisesta nauttinut Tony tuli kaapista nelikymppisenä Lolita-yhteisön voimin. Lolita on erityisesti nuorten tyttöjen suosiossa oleva näyttävä japanilainen katutyylisuuntaus ja alakulttuuri jonka tunnuspiirre on söpö, nukkemainen ulkonäkö. Nykyään Tonylla on kaksi persoonaa: sosiaalisesti erakko arki-Tony joka käy töissä ja hoitaa kauppareissut sekä Jenni, joka on vaaleanpunaisissa viihtyvä ja omien sanojensa mukaan 17-vuotiaan henkisen maailman omaava, Hello Kittyjä keräilevä teinityttö. Jennin hahmo syntyi pari vuotta sitten. Tony kertoo päässään asuvan kaksi ihmistä, joilla molemmilla on erilainen elämä: heillä on oma sosiaalinen verkostonsa, pukeutumistyyli, kiinnostuksen kohteet ja seksuaalisuus – Tony pitää oman ikäisistään naisista, Jenni taas pojista. Suurimmaksi osaksi Jennin hahmo on saanut vain positiivista palautetta eivätkä tuntemattomakaan lähesty kadulla juuri muuta kuin ihastellakseen. Netissä hänelle sataa uteliasta ja rohkaisevaa palautetta ja on selvää, että hän nauttii äärimmäisen paljon kaikesta huomiosta, jota osakseen saa. Jenni toimii lähes esimerkinomaisena maskottina oikeudelle olla oma itsensä.

2.4. SOSIAALINEN MEDIA: ITSEN ESITTÄMINEN

"The word "selfie" was elected "Word of the Year 2013" by the Oxford English Dictionary. It is defined as "a photograph that one has taken of oneself, typically with a smartphone or webcam and uploaded to a social media website."

Internet omistaa meidät. Olen Y-sukupolvea, mikä tarkoittaa sitä, että elin nuoruuteni maailmassa, jonka yleistyneet kotitietokoneet ja virtuaalitodellisuus mullistivat. Meille ostettiin oma tietokone kun olin 12-vuotias, mutta nettiin sillä ei silloin vielä päässyt. Kone maksoi kymmenentuhatta markkaa. Verratessani itseäni vieläkin nuorempaan, 2000-luvun jälkeen syntyneeseen Z-sukupolveen tunnen auttamatta oloni vanhaksi. Niinkin vanhaksi, että voin vain päivitellä miten minun nuoruudessani tietokoneella ei vielä kauheasti muuta tehty kuin pelattu pasianssia ja muutamaa muuta koneen mukana tullutta säälittävän oloista, mutta aikaan erittäin viihdyttävää ilmaispelejä. On käsittämätöntä miten pitkälle ja miten nopeasti näistä ajoista on tultu. Nykyään elämme todellisuudessa, jossa *instagram-selfieidenkin* ottamisesta voi syntyä niin paha riippuvuus ja kehonkuvan häiriö, että epäonnistuneiden omakuvien takia yritetään itsemurhaa ja päädytään suljetulle osastolle.

"There is a complex bunch of ideas tied up in a knot inside Instagram. Instagram spreads a form of standardised homogeneous uniqueness. It reaffirms the illusion that we all are different and that it matters that we are, even as we all do exactly the same thing with it."

- Masoud Golsorkhi, Tank Magazine

Kuka tahansa voi nettipersoonaansa hallinnoimalla luoda itselleen oman rakennetun, ihanteellisen imagon. Koska sosiaalisen median aikakausi on niin vahvasti aikaamme määrittelevä ilmiö halusin erityisesti etsiä kuvasarjaani ihmisiä, jotka luovat itselleen verkossa identiteettiä nimenomaan "roolinsa" kautta. Netti ja sosiaalinen media ovat mullistaneet käsityksen katsomisesta ja katsotuksi tulemisesta. Kuka katsoo ja ketä, milloin, kohtaavatko nämä katseet ikinä? Ilmiöt tulevat ja menevät salamannopeudella. Uskon, että moni tuntee oman itsensä ja elämänsä helposti mitättömäksi voidessaan vertailla sitä tuhansien muiden elämään napin painalluksen kautta. Aikaamme voisi joku ehkä kutsua yksilökeskeisyyden harhaksi. Eräs henkilö, jota minun oli ollut tarkoitus tähän projektiin kuvata kiitti minua vuolaasti lähestymisestääni ja mielenkiinnostani ja kommentoi näin: "Sitä tulee niin sokeaksi omalle tyylilleen ja kuvittelee herkästi olevansa tylsä, erottumaton, joten tuollainen huomio tekee aina hyvää."

Jossain vaiheessa latasin itsekin valokuviani ahkerasti nettiin toisten nähtäväksi ja arvosteltavaksi. En missään nimessä halua aliarvioida sosiaalisen median ulottuvuuden tärkeyttä: se voi olla myös mielettömän suuri positiivinen voimavara. En ole ikinä kuvannut niin paljon ja niin ahkerasti, kuin silloin, kun yhteisöllisyyden vaikutus kannusti minua eteenpäin. Huomasin kuitenkin ennen pitkää ryhtyneeni ”tuottajaksi”, pyrin luomaan juuri sellaisia kuvia joiden tiesin herättävän huomiota ja saavan positiivista vastakaikua nettiyhteisöltäni. Jos en onnistunut tässä yrityksessäni, masennuin ja koin kuvat aivan arvottomina. Menetin kykyni hahmottaa mikä oli minulle luontaista ja mikä ei, näin kuviini liittyvän arvon puhtaasti niiden yhteisöllisen menestyksen kautta – henkilökohtaista merkitystä niillä ei minulle *kuvaajaidentiteettini määrittelyn* lisäksi juuri ollut. Samoihin aikoihin aloitin valokuvauksen opiskelut, ja niin kutsuttu valokuvaajan kriisini syventyi. En kyennyt valokuvaamaan enää juuri ollenkaan, eikä minulla ollut minkäänlaista käsitystä siitä mitä kohti halusin kuvillani pyrkiä.

Maria / Rittis

Minusta ja Mariasta on otettu yhteiskuva äitiemme työpaikan joulujuhlissa, kuvassa olemme noin 4-vuotiaita. Se on ainut todisteeni siitä, että olen tavannut hänet jo tarhaikäisenä. Emme nähneet juuri kertaakaan yli kymmeneen vuoteen, mutta yläasteiässä ystävyystyimme uudelleen molempien jakaman, nolon Legolas-ihastuksen kautta. Maria oli ulkopuolinen, hän ei istunut pienen kotipaikkakuntamme muottiin. Muistan, kun hän halusi ottaa minusta talvipakkasella kuvia Lolita-vaatteissa. Silloin lolitoja ei Suomessa vielä juuri ollut, enkä täysin ymmärtänyt mistä touhussa oli kyse. 16-vuotiaana Maria muutti pois.

Nykyään Maria on hyvin erinäköinen kuin nuoruudessamme. Hän on tatuoitu, lävistetty ja lyhythiuksinen. Minusta on mielenkiintoista, että lolitaksi pukeutuessaan hän vaihtaa tyttöilyyn tähtäävään, naiselliseen rooliin. Pyyksin Mariaa kuvailemaan minulle ajatuksiaan harrastukseensa liittyen.

”Lolita feminiinisyydessään tuntuu rikkovan naiseuden rajoja. Lolitan voi rinnastaa dragiin, eli jonkinlaiseen täysin vastakkaiseen sukupuoliunivormuun pukeutumiseen, ja samalla niin tyttömäiseltä, jopa nukkemaiselta näyttäminen, on liian pervoa nykypäivänä nähtäväksi. Kun meiltä, porukalta pit-simekkaisia tyttöjä, kysytään, olemmeko polttariporukka, osa jotakin näyttelmää, esitystä tai pornoelokuvaa, kysymykset kertovat ihmisten hämmennyksestä. Mistä on kyse, miksi nämä näyttävät tältä? Vastaus, että kyseessä on muoti, ja me pukeudumme näin, ei ole odotettu, koska näytämme niin äärimmäisiltä ja oudoilta kaupunkikuvassa. Tytöltä näyttäminen on liian kinkkyä, fetissimäistä ja outoa. Käsitykseni oman identiteettini rakentumisesta on aika yksinkertainen ja pinnallinen. Koen, että arkielämässä valitsen erilaisen univormujen välillä: tehdastyöläisen, ammattikoululaisen tai yrittäjän univormu on vähän erilainen, koska pyrin olemaan tarkoituksenmukainen. En ole varma onko minulla identiteettiä, joka ei olisi kytköksissä ulkonäkööni. Olen hakenut pysyvyyttä lävistyksin ja tatuoinnein, koska ne ovat pitkäaikainen sitoutumiskohde. Lolita on sen verran vahva varustus, että se tuntuu rooliin pujahtamiselta - meikkaan itseni Lumikiksi tai pukeudun goottinukeksi, mutta olen silti minä. Nautin muiden lolitojen asujen ihailusta ja jos saan ihailua itse osakseni, se vastaa kelpaamisen tarpeeseeni yhtä paljon kuin osallistuminen teekupin ääressä käytyihin keskusteluihin. Lolita, kuten kaikki äärimmillen viety naisellisuus ja tyttömäisyys, vaatii vähän ylimääräistä panostusta. Tiedän herättäväni huomiota, myös sellaista huomiota, josta en pidä. Olen hyvin tietoinen siitä, että asetan itseni alttiiksi ja esille ja katseiden ja arvostelujen kohteeksi. Sellainen näkyvillä olo aiheuttaa vastareaktion: Yksi päivä lolitana vaatii seuraavan viikon lököfarkkuja ja kulahtanutta hupparia vastapainoksi. Kun olen ollut niin näkyvillä, haluan piiloutua, vetäytyä itseeni, omiin ajatuksiini ja tuntemuksiini. Siihen identiteettiin, kuka minä olen näiden vaatekerrosten alla.”

3. MUOTOKUVA

Muotokuvalla on mahdollista vaikuttaa siihen miten katsomme toisia. Muotokuvaa ei voi katsoa totuutena tai dokumenttina todellisuudesta vaan se pikemminkin edustaa yksittäistä hetkeä kuvatun henkilön elämässä ilman kykyä tarjota syvempää ymmärrystä kohteensa maailmaan. Muotokuvaus tarjoaa kuitenkin mielenkiintoisen mahdollisuuden katsomisen ja representaation käsitteiden tutkimiseen. Mielestäni on tärkeää tulla tietoiseksi niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat, kehittävät ja vääristävät tulkintojamme valokuvista.

Miksi päätin tutkia itseäni kiinnostaneita teemoja juuri henkilökuvien kautta? Tässä projektissa koin tärkeäksi kuvaamisen performatiivisuuden – koska tutkimani aiheet ovat sidottuja nimenomaan sosiaaliseen todellisuuteemme halusin myös itse kuvaustilanteen olevan sosiaalinen, melkein kuin eräänlainen riitti. Toinen vaihtoehto roolien tutkimiseen olisi toki ollut kuvata esimerkiksi itseäni, mutta koska taustalla oli syvempi haluni *ymmärtää* koin näiden henkilökuvien tarjoavan jotain sellaista, mitä en itse olisi voinut itselleni antaa.

Juha / Gottero

En voi uskoa, että vielä hetki sitten kameralleni poseerannut henkilö on nyt kuin eri ihminen. Hahmotin hänet perinteisenä IT-alan tyyppinä – vaikka juttelimmekin siitä kehtaisiko töihin laittaa lateksiliivin vai ei – ja nyt hän poseeraa absintti-lasi edestakaisin heiluen, villin teatraalisesti ilmeillen. Olen laittanut Cabaretin soundtrackin soimaan, Liza Minellin ääni täyttää koko huoneiston. Alter-egonsa Gotteroksi nimennyt mies on niin liekeissä, että alan itsekin tuntea olevani musikaalissa tarkkaillessani tuota hurjaa, koroissaan edes takaisin hortoilevaa yli 200-senttistä hahmoa. Laulamme yhdessä, minäkin tanssahtelen dramaattisesti ja täytän naurukiintiöni viikoiksi eteenpäin. Alan epäilemään, että hän voisi tehdä tätä ikuisesti. En ole koskaan vielä nähnyt kenenkään muuttuvan silmiäni edessä näin täysin persoonasta toiseen.

Arkielämässään Juha on normaali perheenisä, jonka ystävät eivät tiedä hänen fetissimalli-harrastuksestaan mitään. Juha kertoo rakastavansa naamiaisia ja teatteria, erityisesti musikaaleja. Kyseessä ei ole niinkään minkäänlainen todellisuuspako, enemmän hän kokee naamioitumisen ja hahmon kehittämisen olevan harrastus, eräänlainen hauskanpidon muoto. Hän kertoo minulle, että naamioituessaan hän ei muutu persoonasta toiseen tai ota minkäänlaista roolia vaan ensisijaisesti pyrkii hätkähdyttämään. Hänelle ”wau” toisen suusta tuo ultimaattisen euforian tunteen. Vaikka luotu hahmo olisikin naispuolinen, siinä ei ole hänelle varsinaista seksuaalista ulottuvuutta.

Onkin hassua, että omasta mielestäni Juha otti selkeästi roolin esiintyessään kameralleni. Onko kyse sittenkin siitä, että hänen ulkonäkönsä radikaali muutos vaikutti minulle syntyneeseen havaintoon siinä määrin, että se muokkasi omaa kokemustani erilaiseksi kuin se muuten olisi ollut? Ehkä myös minä käyttäydyin eri lailla, vapautuneemmin, hänen ulkoisen muutoksensa edessä? Ikään kuin olisin itsekin saanut luvan leikkiä. Tajuan, miten kiinnostavaa on havaintojen ja niiden pohjalta tehtyjen pintapuolisten tulkintojen muodostuminen – meille itsellemme nämä tulkinnat edustavat totuutta vaikka ne voivat olla hyvinkin kaukana totuudesta. Yhden ihmisen ja yhden ulkokuoren sisältä voi löytyä ääretön yllätysten lähde.

3.1. ROOLIT JA NAAMIOITUMINEN

Koen itse olevani esimerkki hieman väkisin naisen rooliin kasvaneesta ihmisestä. Uskon, että omaan luonnollisestikin monia klassisesti naiseuteen liitettäviä piirteitä kuten herkkyyttä, empaattisuutta ja epäaggressiivisuutta, mutta samaan aikaan koen, että jokin pidättelee minua. Ihailen vahvoja ihmisiä, ja olen itsekin pohjimmiltaan vahva, mutta silti miellän itseni käytännön elämässä aina heikkouden kautta. Olenko rooli, vai olenko minä, mikä minussa itsensäni on aitoa ja mikä valhetta? Joskus mietin, olenko sisäistänyt naisena olemisen mallin liian hyvin osatakseni edes pyrkiä siitä pois. Pidän sukupuoliroolien ja sukupuolijaon rikkomista tärkeänä poliittisesti. En suhtaudu siihen kuitenkaan ryppyotsaisesti, mielestäni sukupuolirooleilla on lupa myös leikkiä.

Olen valokuvaajana aikaisemmin pyrkinyt esittämään henkilöt kuvissani usein hieman anonymeinä. Ei yksittäisinä, persoonallisina henkilöinä vaan massan ja ihmisyyden symbolisina edustajina. Uskon, että anonymiteettiin ja kerrostettaviin rooleihin pätevät jossain määrin samantyyppiset periaatteet. Niin näkymättömänä joukkoon putoajana kuin yksittäisenä räikeän roolin edustajana voi henkilö periaatteessa olla kuka tahansa. En ole täysin varma miksi tämä ajatus on aina viehättänyt minua. Samaistun kuitenkin ideaan, jonka mukaan naamion taakse perinteisesti piiloudutaan, mutta todellisuudessa sen alla vapaudutaan.

Amerikkalainen Cindy Sherman on ehkä aikamme tunnetuin valokuvataiteilija, joka on paneutunut juuri roolien ja naamioiden teemoihin. Shermanin mukaan identiteettimme koostuu lukuisista vaikutteista ja naamioista, joita sovitamme itsellemme sopiaksemme kulttuurimme kriteereihin. Hänen omat kuvansa ovat sekä järkyttäviä että kiinnostavia samaan aikaan. Käyttämällä itseään sekä kuvaajana, mallina, meikkaajana ja stailistina hän hallinnoi koko kuvausprosessia alusta loppuun. Monet hänen hahmoistaan ovat äärimmilleen esineellistettyjä naisia jotka ovat löytäneet tyydytyksen omista absurdeista kauneusstandardeistaan.

“By the time I got to college, make-up was a no-no among self-respecting liberated women. I was really ambivalent about it because I still liked it, but you did not wear make-up, you did not dye your hair, you didn't wear a bra – we were all natural. Don't shave or anything. In some of the really early work, you can see my hairy legs. So even though it's not autobiographical, the work is about my sense of self? I suppose. It was just something I was working out without being overtly political about it.” -Cindy Sherman

Cindy Shermanin monet kasvot.

3.2. ESINEELLISTÄMINEN VALOKUVASSA

Kuvaparini ovat dokumentaarisia. En ole etsinyt käsiini keitä tahansa henkilöitä jotka sitten kuvaisin kerrostamalla heidän päälleen jonkinlaisen kuvitteellisen, itse päättämäni hahmon, vaan olen pyrkinyt löytämään itseään visuaalisesti kiehtovalla tavalla esiin tuovia ihmisiä ja pyytänyt heitä sen jälkeen riisumaan tämän itse luomansa kerroksen, ylimääräisen kuoren, joka voi koostua esimerkiksi rooliasusta, sukupuoli-identiteetin vaihdosta tai pyrkimyksestä omien kauneusihanteiden täyttämiseen.

Tietäen miten paljon olen vaikuttanut lopputulokseen pelkästään jo toimimalla yksinvaltiaan asemassa henkilövalintojen suhteen on minun hyvin vaikea nähdä sarjaa dokumentarismien perinteisistä lähtökohdista käsin. Tiedostan toki, että valokuvaajan subjektiivisuuden valtava rooli dokumentaarisessa kuvauksessa on ollut keskustelun alla jo hyvän aikaa synnyttäen käsitteitä kuten ”*uusi dokumentarismi*” ja vieden dokumentaarista kuvaa koko ajan lähemmäs taidegenreä. Itse en miellä havainnoineeni todellisuutta missään määrin sellaisena kuin se on tai edes sellaisena kuin sen kokonaisvaltaisesti itse näen, vaan olen hyvinkin päämäärätietoisesti muokannut sarjastani vain kapean ja rajoitetun näkemyksen tästä niin kutsutusta todellisuudesta. Henkilöiden valikoima kertoo mielestäni enemmän omista intresseistäni kuin niistä yhteiskunnallisista asioista ja ilmiöistä, joita alun perin lähdin sarjallani hakemaan.

Muotokuva tarjoaa oivan välineen käsitellä laajempia teemoja kuten tässäkin työssä läpikäymiäni identiteettiä ja sukupuolta, mutta loppujen lopuksi meidän on oltava rehellisiä – kuva esittää vain ihmistä. Kaikki päätelmät joita kuvasta tai kuvatusta teemme ovat ainoastaan omiamme. Olen käyttänyt sarjani lähtökohdana tietoisesti hyväkseni tätä katsojan inhimillistä tarvetta tulkita kuvassa näkemäänsä ihmistä pelkän ulkoisen olemuksen, ensivaikutelman, vaatteiden ja asennon perusteella.

Ovatko kuvani toisin sanoen esineellistäviä, typistäen kuvaamani ihmisen pelkäksi katseen ja epämääräisen tulkinnan viidakon kohteeksi? Olen ollut sarjaan pyytämilleni ihmisille rehellinen työni lähtökohdista ja kokenut itse heidät aktiivisiksi toimijoiksi, joilla on oikeus minun motiiveistani piittaamattominakin päättää oman ymmärryksensä mukaisesti mihin lähtevät mukaan. Koko projektin ajan olen kokenut silti vaihtelevissa määrin syyllisyyttä, ja tämä syyllisyys liittyy mielestäni juurikin esineellistämisen ongelmaan. Ei ole epäilystäkään etteikö kuvieni visuaalinen, kliininen ilme vielä korostaisi syntyvää objekti-vaikutelmaa. Kuvaustilanteessa toivon aina, että niin kuvaaja kuin kuvattava saisivat tilanteesta jotain irti; ajatus, että metsästä valokuvaa vain itselleni tuntuu pahalta. Käsittääkseni en pysty kuitenkaan pakenemaankaan tätä valta-asetelmaa, sillä kuvatessani olen väkisinkin vallankäyttäjä: se on valokuvaajalle luontaisesti lankeava rooli.

Esineellistäminen on keskeinen osa feminististä teoriaa. Se voidaan lyhyesti tiivistää henkilön näkemiseksi tai kohtelemiseksi esineenä, jota voi liikutella, omistaa, kosketella ja katsella. Valokuvat luovat subjektista objektin, jota voi tarkkailla, analysoida ja kritisoida. Joidenkin feministiajattelijoiden mukaan naisen kehoa identifioidaan ja assosioidaan yhteiskunnassamme enemmän kuin miehen ja naista arvostetaan enemmän ulkonäkönsä tähden. Sosiaalisen hyväksynnän paineen alla naiset korjaavat kehoaan ja ulkonäköään vastatakseen naisellista standardia ja saattavat päätyä itse kohtelemaan itseään objekteina, joita lähinnä katsotaan. Sandra Bartky väittää, että nainen saattaa ottaa omaa kehoaan ja persoonaansa kohtaan ulkopuolisen asenteen, nähden sen ikään kuin miehen näkökulmasta voiden näin saada myös itse eroottista tyydytystä fyysisestä ulkomuodostaan, juhlistavalla otteella esineellistäen sen kauniiksi kohteeksi jota katsoa ja koristella. Bartky menee niin pitkälle, että kutsuu tämänkaltaista käytöstä narsismiksi ('infatuation with one's bodily being'). Kaikki feministit eivät kuitenkaan jaa näkemystä siitä, että naisen ulkonäön kohentaminen olisi esineellistävä ja feminismille alle luokiteltava toimi vaan yksinkertaisesti naisen henkilökohtainen mieltymys ja valinta. Janet Richards on todennut, ettei naisen pyrkimyksessä viehättävyyteen tai sensuelliuteen ole itsessään mitään sinänsä alistavaa tai esineellistävää. (Bartky, 1990)

En itsekään ajattele, että ekshibitionismi toimisi automaattisesti vääränlaisena kannanottona, mielestäni naisella on niin halutessaan selkeä oikeus tuoda seksuaalisuuttaan myös visuaalisesti esille. Mutta aivan yhtäläinen oikeus tulee hänellä olla myös siihen, että ei halua korostaa sukupuolisia ominaisuuksiaan. Ongelmaksi muodostuu mielestäni lähinnä naisen seksuaalisuuden, ruumiin ja ulkonäön kaupallistaminen. Tässä nimenomaan valokuva ja kamera ovat olennaisessa roolissa. Suuri osa naisille kohdistetusta mainonnasta, etenkin muoti- ja kosmetiikkateollisuudessa, toimii kehittämällä naiselle keinotekoisien epävarmuuden omasta ulkonäöstään. Mainonnan kautta naiselle havainnollistetaan kaikki hänen puutteensa, ja kuluttamalla mainostettuja tuotteita hän voi täyttää nämä ”puutteensa” ja tuntea itsensä taas kokonaiseksi. Kapitalistinen kulttuuri ylläpitää tätä kehärakennelmaa ja todellisuudessa kukaan meistä ei koskaan onnistu täyttämään kapitalismin luoman, ”täydellisen” ihmisihanteen mallia. Joten jatkamme tuotteiden ostamista.

Luonnon (luonnollisuuden) ja keinotekoisuuden rinnastaminen on yksi työni lähtökohdista. Itse koen luonnon puhtaana, yksinkertaisena ja lähes henkisenä kokemuksena. Tärkeimpänä kaikesta. Luonto itsessään on kuitenkin aika pieni osa nyky maailmaa. Kauneutta voi olla myös toisenlaisia: se voi olla kiistanalaista, tulkinnanvaraista ja ailahtelevaa. Sellaista kauneutta, joka vaatii pohdiskelua, tutustumista ja useita lähestymisyhteyksiä. Moni ei ehkä ole halukas edes yrittämään, on helpompaa katsoa kaunista maisemaa tai stereotyyppisesti kaunista ihmistä ja todeta tämä kauneus kollektiivisella tasolla hyväksi tai oikeaksi. Itse näen kauneutta monissa eri asioissa. Kauneuden kokemuksella ei ole mielestäni mitään tekemistä pinnallisuuden kanssa, pikemminkin päinvastoin. Se on yksi puhtaimmista ja arvokkaimmista tunteista mitä ihminen voi eläessään kokea. Siksi koenkin niin tärkeäksi sen, että kauneuden määritelmä ei alistu kapitalististen ja kaupallisten, valmiiksi pureskeltujen intressien alle; kauneutta on juuri siellä, missä yksilö sitä subjektiivisesti näkee ja kokee.

Maaria / -

Vantaalla miehensä kanssa rivitalossa asuu Maaria, mukava neljän lapsen äiti ja kolmen lapsen mummi. Hän on muusikko, joka on tottunut esiintymään työkseen. Maaria toimii myös harrastuspohjaisesti alastonmallina, enimmäkseen miespuolisille kuvaajille. Kun näin hänen kuviaan ensimmäisen kerran olin yllättynyt. Tiesin haluavani kuvata häntä sillä mielestäni on hienoa, että myös vanhempi nainen uskaltaa tuoda naisellisuuttaan ja seksuaalisuuttaan esille kulttuurissa, joka on niin keskittynyt nuoruuden glorifiointiin. Hänen nettiin lataamansa kuvat herättivät itsessäni hämmennystä: reagoisinko toisin, jos kuvissa esiintyisi nuorempi nainen, näkisinkö ne sovinnaisempina? Kuvat nostivat esiin kysymyksiä omista ja yhteiskuntamme ikänormeista.

Maaria itse mainitsee, että kokee ulkonäköpaineiden kasvaneen valtavasti omasta nuoruudestaan, niin nuorten kuin vanhempienkin suhteen. Muusikkona hän kokee ulkonäkönsä olevan melkein puolet koko ammatinkuvasta. Tyylinsä suhteen hän on hyvinkin itsetietoinen ja itsevarma, ja kokee bonukseksi sen, että saa paineista huolimatta toteuttaa omankaltaistaan pukeutumisfilosofiaa ammatissaan. Maaria kertoo seilaavansa usean eri roolin välillä sujuvasti ja onnistuneesti – hän on niin viulisti, laulaja, alastonmalli, isoäiti kuin vaimokin.

3.3. BEFORE / AFTER

Olen asetellut henkilöt täsmälleen samanlaisiin asentoihin molempiin kuviin korostaakseni ainoastaan ulkoisen olemuksen vaihtumista. *Muodonmuutosta*. Jo sanana muodonmuutos tuo mieleen ne lukuisat tosi-tv -sarjojen stailaus-ohjelmat, joissa henkilöä muokataan yleisten ulkonäköihanteiden muottiin sopivammaksi ja hänen oma tyyliinsä, tai tyyliittömyytensä, vaihdetaan sen hetken trendien sanelemaan vaihtoehtoihin. Toki muodonmuutoksen kokenut voi olla aidosti tyytyväisempi ja onnellisempi, mutta kammoan ajatusta siitä, että tämäntyyppisissä ohjelmissa tai median muodoissa pyritään aina kohti niitä samoja, yleispäteviä standardeja. Tasapäistäminen kohti keskiluokkaista ihannetta ja erilaisuuden systemaattinen karkottaminen ovat yhteiskuntamme surullisia ilmiöitä. Tavallaan pyrimme kaikki evoluution sanelemana tavoittelemaan sitä ihannetta mitä yhteisö arvostaa eniten – mainittakoon esimerkiksi vaikka menestyminen – ja täten elämä on väkisinikin ristiriitaista, sillä vaikka kritisimme ja vastustaisimme tätä mallia olemme sille silti alisteisia ja osittain myös sen aivopesemiä. Alkuperäinen ajatukseni oli tuoda kuvissa esille mahdollisimman erilaisia henkilöitä, aivan kuin ennen ja jälkeen -kuvan ideologiassa olisi jokin mennyt hetkellisesti rikki; samankaltaisuuden ja yhteneväisyyden sijaan kuvat juhlistavatkin erilaisuutta ja yksilön omaa persoonaa. Oikeutta muokata itseään ja välittää ulkonäöstään vaikka ei pyrkisikään kohti yleisesti ihannoituja standardeja – tai vaikka sitten pyrkisikin, mennen reippaasti niiden yli ja ympäri.

Valokuvien vahvuus on siinä, että niillä voi pyrkiä näyttämään jotain pinnan alta, tuomaan esille jotain sellaista, joka ei ole muuten selkeästi havainnollistettavissa tai ainakaan rationaalisesti sanallistettavissa. Näiden kuvien kanssa en ole edes pyrkinyt tähän, vaan visuaalisesti olen pyrkinyt kuvaamaan näissä kuvissa kirjaimellisesti pelkkää pintaa. Yksinkertaisina näyttävät muotokuvaparit toimivat lähes propagandamaisina mainoksina ja viesteinä siitä, mitä henkilö on tai mihin haluaa kuulua. Kuvat ovat itsetarkoituksellisen vertailuhenkisiä ja nojautuvat before/after – kuvastolle tyypilliseen kontrastinhakuisuuteen. Ajatus tästä rakennelmasta syntyi jo noin vuosi sitten. Ideani oli käyttää mainosmaailmasta tuttuja visuaalisia ja mahdollisimman yksinkertaistettuja käytäntöjä, mutta kääntää ne itseään vastaan. En toki oikeasti usko, että ihmistä tai hänen identiteettiään voi typistää tämänkaltaista mustavalkoista asetelua hyödyntävään kuvapariin. En pyri paljastamaan mitään olennaista henkilöiden sielunelämästä, vaan pikemminkin pyrin pureutumaan asetelmalla kuvien katsojan reaktioihin. Menetelmäni on ehkä jossain määrin jopa luettelomainen. Kliinisyys ja etäisyys saavat kysymään missä määrin pyrin erottamaan itseni kuvatuista – onko tarkoitukseni peräti suoranaissessa tirkistelyssä? Kuvat sisältävät joitain minua luontaisesti kiinnostavia elementtejä: leikkittelyn ja itsensä karnevalisoimisen, rinnastuksen ja paljastuksen.

Anonyymi / Barbielle Manson

Barbielle ei halua kertoa minulle oikeaa nimeään. Hän on viime päivinä esiintynyt jonkin verran julkisuudessa ja uusin artikkeli on juuri julkaistu. Barbielle haluaa pitää tiukasti kiinni yksityisyydestään vaikka lataakin nettiin itsestään äärimmäisen paljastavia ja esineellistäviä kuvia. Luemme yhdessä kommentteja joita artikkeleihin on tullut. Hän ihmettelee poikaystävälleen miksi mikään ei riitä; häntä syytetään lukuisista kauneusleikkauksista ja luonnottomuudesta, mutta toisaalta taas harmitellaan, että eihän hän edes näytä tarpeeksi Barbilta. Hymähtelen itsekseni: juuri tämänkaltaisia yhteisön lähettämät ristiriitaiset viestit ovat.

En voi väittää, ettenkö omaisi itekin ennakkoluuloja mennessäni tapamaan Barbiellea. Yllätyn kuitenkin siitä miten asialliselta ja järkevältä hän vaikuttaa. Luulen, että monet saattavat nähdä hänet jonkinlaisena uhrina tai modernin maailman ”tuotteena”, mutta omien sanojensa mukaan hän kokee edustavansa puhtaasti omaa estetiikantajuaan ja tuovansa maailmaan iloa ja aitoa rohkeutta olla oma itsensä. Ymmärrän toki myös heitä, joiden mielestä on vaikea käsittää miten maailman kuuluisimman nukan jäljittely on itsenään olemista.

Nuori espoolainen perheenäiti käsittää barbimaisuutensa – ja erityisesti barbiroolistaan ikuistetut, muoviset ja elottomat valokuvansa – taideprojektiksi. Ne ovat hänelle väylä itseilmaisuun. Barbielle kertoo astuneensa Barbi-rooliinsa vähitellen. Se alkoi siitä kun hän nuorena kuuli toistuvasti kommentteja nukkemaisuudestaan ja keijukaismaisesta olemuksestaan, jonka seurauksena hän päätti alkaa tietoisesti korostamaan näitä piirteitä. Hän tiedostaa netissä julkaisemiensa kuvien olevan fantasiaa, mutta pyrkii silti niiden kautta tavoittelemaan omaa täydellisyyden illuusiotaan.

3.4. KATSOJAN KOKEMUS

Olen seurannut mielenkiinnolla millaisia reaktioita sarja on herättänyt, sillä kuvien tulkinta vaihtelee jossain määrin katsojan omasta taustasta riippuen ja tulkinnat kuvista voivat olla hyvinkin erilaisia. Katsoja katsoo kuvia aina filtlerin kautta, oma elämä ja ympäristö määrittää suhtautumisen muotokuvaan, joihin katsoja voi aina heijastaa myös palan itseään. Joskus tuttavani yllättyvät kiinnostuksestani näinkin erilaisia ihmisiä kohtaan kuin mitä itse olen – ulkonäköni ei varsinaisesti viesti muille siitä, että omalla tavallani samaistun näihin henkilöihin.

Kuvaparini ovat pelkkää pintaa, *muovia*, ja silti jotain, joka kertoo meille yllättävänkin olennaisia asioita. Ne pakottavat katsojan kysymään mitä kuvassa esiintyvä henkilö haluaa meidän ajattelevan itsestään tai mitä subjektiivisesti ajattelemme kuvan kohteesta oman elämäkokemuksemme myötä. Kuvat leikkivät myös katsojan odotuksilla, kuvattu muuttuu lähinnä suhteessa katsojaan, ei niinkään itseensä. Projisoimme väkisinkin itseämme ja omaa asemaamme muiden kautta.

Anonyymi / Diamond

Diamond kertoo minulle olevansa malli ja taiteilija haaveenaan tulla bongatuksi ja löydettyksi netistä. Hän on vaihtanut virallisen nimensä Diamondiksi jo aikaa sitten eikä halua paljastaa minulle alkuperäistä nimeään tai ikäänsä. Salaperäisyyden verho leijailee hänen ympärillään ja välillä minulle tulee outo olo: en meinaa saada oikein minkäänlaista otetta siitä, kuka tämä henkilö on. Tunnen itseni uteliaaksi typeryukseksi.

Diamond paljastaa rakastavansa nukkemaisuutta ja käyttävänsä peruukkia päivittäin. Hänen tyylinsä on sekoitus japanilaista animea yhdistettynä kaikkeen kauniiseen ja modernimpaan. Hän on tuonut kuvausvaatteeksi vaaleanpunaisen prinsessamekon ja on tyytyväinen, kun hämmästelen hänen dramaattista muutostaan. Vaikka en täysin ymmärräkään miksi hän haluaa näyttää siltä miltä näyttää ihailen silti hänen rohkeuttaan ja päätöstään olla välittämättä muiden mielipiteistä.

Diamondin kuvaaminen sai minut tajuamaan, että vaikka kuvieni ensisijainen tarkoitus on ollut saada katsoja kyseenalaistamaan omia ennakkoluulojaan ja vakiintuneita käsityksiään, on työssäni ennen kaikkea kyse siitä, että minä itse yritän purkaa omia hämmästyksen ja kummastuksen tunteitani. On tavallaan pettymys palata aina tähän egoistiseen lähtökohtaan, persoonapronominiin, mutta toisaalta kokisin kummallisena myös sen, jos omat ristiriitaiset tunteet ja ajatukset eivät nivoutuisi projektin kanssa yhteen.

4. PROSESSI

”Työstän tällä hetkellä projektia, jossa kuvaan parillisia muotokuvia ihmisistä before/after -tyyppisesti. Haluaisin kuvata sinut siis jotenkin ”paljaana” (ei välttämättä alastomana) ja sitten visuaalisesti huomiota herättävässä ulkoasussasi vastapainona tälle toiselle kuvalle. Projektissa tarkastelen sukupuoleen, ulkonäköön, itsensä kehittämiseen ja identiteettiin liittyviä teemoja.”

Näin tiiviisti olen esitellyt projekti-ideani, täsmälleen samalla lailla lähes jokaiselle kuvaamalleni henkilölle. Koen mielenkiintoiseksi sen miten eri lailla he ovat pyynnön itsensä kohdalle tulkinneet ja toteuttaneet. Jotkut ovat tarttuneet paljautteen juuri alastomuuden kautta – mutta haluten vaikkapa ehdottomasti säilyttää ehostukset kasvoillaan – ja toiset taas ovat kokeneet paljautteen enemmänkin sellaiseksi tilaksi, jossa ollaan arkivaatteet ja arkilook päällä. Koen, että tietynlainen identiteetin kerroksellisuus alkaa hahmottua myös tätä kautta. Jos vertaisimme esimerkiksi Diamondia ja Barbiellea, jotka molemmat harrastavat nukke-estetiikkaa, tuntuu heidän välillään olevan selkeitä eroavaisuuksia. Keskustelumme perusteella sain sen käsityksen, että Diamond haluaa pyrkiä nukkemaisuuteen kokopäiväisesti, kun taas Barbille, joka toki myös nauttii päivittäisen laittautumisen rutiinista, tekee silti selkeän eron itsensä ja Barbie-roolinsa välille. Se mikä on toiselle enemmänkin estetiikkaa, visuaalisuutta ja itseilmaisua on toiselle taas jotain ehkä pidemmälle menevää. Voiko silloin enää puhua roolista, vai onko kyse jo omasta minuudesta, joka on konkreettisesti alkanut muokkaantua vastamaan entistä roolia? Jos rooli muuttuu pysyväksi minuuden ja identiteetin palaseksi onko silloin otettu askel kohti keinotekoisempaa vai aidompaa minuutta? Tämä rajapinta aidon minuuden ja roolin välillä on työni ydinkysymys.

4.1. LÄHTÖKOHDAT JA MIELENKIINNONKOhteet

Kantava teema töissäni on usein yksityisen julkiseksi tekeminen. Käsittelen aiheita ammentamalla esimerkkejä ensisijaisesti omista kokemuksistani ja pyrin tätä kautta pääsemään käsiiksi asioihin, jotka meitä kaikkia ihmisinä koskettavat. Käsittelen aina asioita jotka ovat todellisia ja olemassa olevia, mutta itse hetki kuvassa saattaa olla lavastettu. Töissäni on usein noussut esille identiteettiin, kulttuuriin, perheeseen sekä ulkopuolisuuteen liittyvät asiat. Valokuvaajan polkuni alussa olin erittäin kiinnostunut puhtaasta fantasiasta ja surrealismista. Nykyään viehätyn paljon enemmän rajapinnasta fantasian ja arjen välillä, hetkestä, jolloin absurdus kohtaa raan arkitodellisuuden.

Nykymaailman ihmiset ovat yhä visuaalisempia ja visuaalisempia: kaikki on estetisoitu, ja tuota yhteneväistä estetiikkaa syötetään jatkuvana ärsykevirtana joka hetki ja joka suunnasta. Haluanko tuottaa lisää kuvia maailmaan, jossa keskiverto länsimaalainen näkee tuhansia kuvia pelkästään yhden päivän aikana? Olisi absurdia pitää omana valintana sitä, kuinka media-kuvasto meihin vaikuttaa. Olen joskus potentiaalisen syyllisyyttä lähdeyttäni tälle alalle. Toki minussa on aina ollut eskapistin vikaa, luova ala on elinehtoni. Toisinaan tuntuu silti oudolta, että piittaamattomasta pienestä poikatytöstä on kasvanut *visual junkie*, joka pohtii muotojen harmoniaa luvattoman usein ja pelkää menevänsä kuviensa kanssa pinta edellä ja sisältö perässä. Toisaalta huomaan pienen vastarinnan nousevan sisälläni; miksi pinta ei voisi olla myös merkityksellinen? Ainaisia abstrakteja ideoita pääni sisällä pyöritellen olen kokenut vapauttavaksi vain tarttua filmikameraan ja kuvata ihan mitä sattuu, itselleni, ilman sen kummempia tausta-ajatuksia. Vei vuosia, että uskalsin konseptivoittoisen ja ahdistuneen ajanjakson jälkeen taas luottaa pelkkään kuvaan. Nojaten muotoon, hetkeen ja intuitioon, löytäen tarkoituksen näistä elementeistä. Se on ollut jotain, joka on yllättäen tuntunut puhtaammalta ja aidommalta tavalta havainnoida maailmaa. Ehkä havainto joskus riittää, kaiken ei tarvitse olla järjellä käsiteltävissä. Kaikkea ei aina tarvitse analysoida puhki, eikä edes ymmärtää. Vaikka olenkin saanut tästä spontaanimmasta lähestymistavasta tyydytystä, on suuremmissa projekteissa itselleni luontaisin tapa kuitenkin ideointi ja etukäteen suunnittelu. En usko, että osaisin jättää kaikkea pelkän sattuman varaan. Suurin osa tähän projektiin käytetystä ajasta on mennyt enemmänkin ajatuksellisiin pohdintoihin kuin konkreettiseen tekemiseen. Pohdin pitkään miten kuvaisin aiheitani ja päädyin siihen, että tekisin sarjan, jonka voisi mieltää pelkäksi ensivaikutelmaksi – mehän luomme mielipiteemme asioista ensimmäisten ratkaisevien sekuntien aikana. Ennakkoluulot perustuvat usein myös ensivaikutelmiin asioista. Asioihin syventyessä taas omakin ymmärrys laajenee, ja näin myös ensivaikutelmat voivat tulla kumotuiksi.

4.2. KUVAUSTILANTEET

On kiinnostavaa huomioida millaiseksi kuvaajan ja kuvattavan välille syntyvä tilanne muodostuu. Siksi olenkin liittännyt tekstiini lyhyet kuvaukset jokaisesta kohtaamisesta ja kuvaustilanteesta. Olen ripotellut ne sattumanvaraisesti sinne tänne pitkin tekstiä. Tähän ratkaisuuni ei ole mitään ehdotonta, järkeistettävissä olevaa syytä, mutta toivon, että henkilökohtaisemmat kertomukset avaavat myös omaa ajattelua paremmin ja tuovat havainnollistavia esimerkkejä teorioiden tueksi.

Idealistisesti annan henkilölle itselleen mahdollisuuden osallistua kuvausprosessiin, päättää miten hän haluaa tulla kuvatuksi ja antaa hänen ehdottaa itselleen luontevimpia asentoja ja tapaa millä hän haluaa itsensä kuvassa näytettävän. Vaikka olen halunnut niin ikään paljastaa henkilön ”maskin takaa”, olen myös kiinnostunut siitä miten haavoittuvaisuus ja sisäinen

herkkyys näkyä tavassa, jolla henkilö haluaa muiden itsensä näkevän. Pukeutuuko ja laittautuuko hän todellakin vain itselleen? Näin monet kuvaamistani henkilöistä ovat ulkonäköään perustelleet, oman tiensä kulkemisena, omana itsenään olemisena. Kuva paljastaa ehkä enemmän kuin kuvattu olettaa sen paljastavan.

Kuvaustilanteessa olen päätenyt jonkin verran itse ohjaamaan kuvattavien asentoja ja ilmeitä, sillä reaalitytilanne on se, että jatkuvan kuvatulvan, selfieiden, sosiaalisen median ja digikameroiden murroksesta huolimatta valokuvattavaksi tuleminen on edelleen useille äärimmäisen jännittävä hetki. Rennosta ilmapiiristä huolimatta kuvaustilanteen virallisuudesta viestittävä premissi muistuttaa mielestäni hyvinkin paljon koulukuvaukseen liittyvää jännitystä ja odotusta. On vaikeaa tulla toisen katsomaksi ja tarkkailemaksi, silloin tuntee väkisinkin olonsa paljaaksi.

5. YHTEENVETO

Alunperin halusin opinnäytetyössäni käsitellä ennakkoluuloja ja tabuja. Ajan myötä päädyin kiinnostumaan nykykulttuurissamme esillä olevasta ulkonäönmuokkauksesta ja oman imagon esittämisestä tai etsimisestä. Minulle nämä kuvat eivät edusta vain yksilöä, joka sattuu pitämään pukeutumisesta ja naamioitumisesta; ne ovat kannanotto monipuolisuuden ja hyväksynnän puolesta, mutta myös kriittinen katsaus kulttuurimme ja median ylivoimaan, sen luomiin naiseuden ja mieheyden stereotyypeihin ja odotuksiin. Valokuvaajana olen kiinnostunut kuvaamistani hahmoista, mutta sitäkin enemmän tavasta, jolla kuvien katsoja hahmottaa omaa maailmankuvaansa katsoessaan näitä kuvia. Olen halunnut jättää kuvallisen puolen hieman tulkinnanvaraiseksi siinä mielessä, että katsoja joutuu pohtimaan onko kuvien tekijä katsonut kuvaamiaan henkilöitä kriittisen vai rakastavan silmän kautta.

Picasso maalasi työn kolmessa minuutissa ja pyysi siitä isoa summaa korvaukseksi. Ostaja ihmetteli asiaa ja piti summaa kohtuuttomana korvauksena kolmen minuutin työstä. Picasso vastasi: ”Ei, siihen meni 30 vuotta ja 3 minuuttia”. Se 30 vuotta piti sisällään kaiken sen oppimisen, itsensä kehittämisen, kouluttamisen, tietojen ja taitojen kartuttamisen, näkemyksen kehittämisen. Ratkaiseva idea voi tulla silmänräpäyksessä, mutta taustalla on pitkäaikainen työ. Samoin kävi itselleni, yksinkertaisista yksinkertaisin idea tuli vasta pitkän pohdinnan tuloksena käytyäni läpi monia muita varteenotettavia ideoita ja hylättyäni useimmat. Uskon, että tämänkaltainen toimintaprosessi on varmasti yleinen.

Feminismin suhteen ajatteluni on samoilla linjoilla aikaisemmin esittelemäni Judith Butlerin teorian kanssa, enkä näe tarpeelliseksi rajata feminismiä "aidoille, naisiksi syntyneille" naisille kuuluvaksi. Kaikki sukupuolet, myös miehet, voivat olla feministejä. Omissa silmissäni henkilö, joka puolustaa sorrettujen ja syrjittyjen asemaa on automaattisesti myös jollain tasolla feministi. Naisena pidän aivan yhtä tärkeänä sitä, miten valtakurssit määrittelevät myös miesten elämää: on surullista, että vaatimus maskuliinisuuteen ja vahvan, itsevarman sankariroolin ylläpitämiseen luodaan jo lapsesta lähtien - aivan kuten on surullista, että naisten oletetaan automaattisesti edustavan heikomman ja hempeämmän osapuolen asemaa. Minusta on hauska ja täysin luonnollinen ajatus, että lapsena olen pitänyt autoilla ja ”poikien leluilla” leikkimisestä, kun taas poikaystäväni kartoitti omassa lapsuudessaan pehmolelukokoelmaansa. Jos aikuisina saisimme valita itsellemme leluja, kääntyisivät nämä esimerkit helposti toisin päin - tähän ikään mennessä olemme niin kyllästettyjä yhteiskunnan luomilla piiloviesteillä ja käyttäytymiskoodistolla, että oma, luontainen "itsemme" on jossain määrin väkisin hävinnyt. Stereotyyppisesti minä saattaisin valita jonkin vaatteen, ja poikaystäväni ehkä jonkin sortin elektronisen vempelen.

Toki olemme länsimaalaisina ihmisinä etuoikeutettuja monessa suhteessa, mutta työni kannalta tämä kysymys ei ole olennainen: sukupuoli ja yhteiskunnallisen roolin omaksuminen ovat

globaaleja asioita. Työni rajanvedon vuoksi en ole voinut levittää teemaa konkreettisesti koskemaan muita kulttuureja ja täten olen joutunut pidättäytymään länsimaita sivuavassa näkökulmassa.

Opinnäytetyöni kautta olen tullut hyväksyvämmäksi omasta tavastani lähestyä isompia projekteja. Ajatteluni ja valokuvaamiseni on aina painottunut enemmän käsitteelliselle ja rakennetulle pohjalle, ja olen nyt tietoisempi siitä miksi näin on. En ole itse näkyvä osa teostani, mutta kokemuksellisesti olen siinä hyvinkin läsnä. Tekstin kirjoittaminen on ollut tarpeellinen prosessi oman ajatteluni avaamiseen ja tekemieni valintojeni ymmärtämiseen. Vaikka lopuksi aina joutuukin varmasti kamppailemaan työn keskeneräisyyden tunteiden kanssa on tärkeää oppia myös se, että joskus on ihan hyvä päästää irti.

Haluan päättää tekstiosuuteni hieman naivistiseen, mutta täysin totuudenmukaiseen mielipiteeseeni ainutlaatuisuudesta. Olen ainoa minä, ja sinä olet ainoa sinä, joka täällä tulee koskaan, *ikänä*, elämään. Se on käsittämätön, kutkuttava ja ihmeellinen ajatus. Eikö meidän kannattaisi siis käyttää aikamme tehdäksemme niitä asioita, joita todella haluamme tehdä, ja olla laksemme se ihminen, joka todella olemme sen sijaan, että annamme maailman kovistella meidät toistemme klooneiksi? Tämä ajatus toimikoon myös viestinä työni perimmäisestä tarkoituksesta.

Ja lopuksi se tärkein:

“If you ever start taking things too seriously, just remember that we are talking monkeys on an organic spaceship flying through the universe.” -Joe Rogan

LÄHTEET

KIRJALLISET LÄHTEET

Austin, John Langshaw 1975, *How to Do Things with Words*, Second Edition, Cambridge, Harvard University Press

Bartky, Sandra Lee 1990, *Femininity and Domination: Studies in the Phenomenology of Oppression*, New York, Psychology Press

Butler Judith 2006, *Hankala sukupuoli*, Helsinki, Gaudeamus.

Easton, Dossie & Hardy, Janet W. 2009, *The Ethical Slut*, Second Edition, New York, Celestial Arts

Foucault, Michel 2013, *Seksuaalisuuden historia*, Helsinki, Gaudeamus

Foucault, Michel 2011, *Tarkkailla ja rangaista*, Helsinki, Otava

Gergen, Kenneth 1991 *The Saturated Self: Dilemmas of Identity in Contemporary Life*. New York, Basic Books

Giddens, Anthony 1991, *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge, Polity Press

SÄHKÖISET LÄHTEET

Laasanen, Pauliina 2014, *Normaali vai ei – kuudesluokkalaisten oppilaan käsityksiä ikätoverinsa normaalista ulkoisesta olemuksesta*, [Viitattu: 20.04.2014], Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/40768/URN:NBN:fi:juu-201301271126.pdf>

Saastamoinen, Mikko 2001, *Yhteenvetoartikkeli: Minuus, identiteetti ja yhteisö – Aikalaiskeskustelun ja käsitteiden sosiaalipsykologinen ja sosiologinen tarkastelu*, [Viitattu 19.04.2014], Saatavissa: https://www.edu.helsinki.fi/svy/kvali/narrat/ms_lis.pdf

SAKKI, Seta & FSS 2014, *Normit nurin*, [Viitattu: 20.03.2014], Saatavissa: www.normit.fi

de Beauvoir, Simon 1949, *Introduction: Woman as Other; The Second Sex*, [Viitattu: 02.05.2014], Saatavissa: <https://www.marxists.org/reference/subject/ethics/de-beauvoir/2nd-sex/introduction.htm>

The Stanford Encyclopedia of Philosophy: Feminist Perspectives on Objectification 2011, [Viitattu 23.03.2014], Saatavissa: <http://plato.stanford.edu/entries/feminism-objectification>

Wikipedia, vapaa tietosanakirja: Postmodernismi 2013, [Viitattu: 10.04.2014], Saatavissa: <http://fi.wikipedia.org/w/index.php?title=Postmodernismi&oldid=13160555>

KIITOS

Niko

Paula, Mandi, Saara, Viivi, Sari, Jasmin

Pauliina, Anu, Make, Timo, Teemu, Leka, Kari, Harri

Diamond, Juha, Barbielle, Ane, Maaria, Joonas, Tony, Rita, Maria

VK09 ja VK10